

STAV OLAV

Klara Mørkeset, s. 3

Den hellige Birgitta og hennes verk

Alf Modvar, s. 9

Europeiske kirkeklokker

Albert Raulin o.p., s. 10

Skilsmisse, gjengifte og ekteskapets
hellighet

Magnus Røger, s. 12

Hvor gregoriansk er gregorianikken?

Catharina Broomé o.p.,

Dissidenten som ble kardinal

Liv Greni, s. 17

Liturgien lever - og blomstrer

OLAV

Pris som forplikter!

For en måneds tid siden ble navnet på årets vinner av Nobels fredspris kjent, om en måned skal prisen overrekkes, men det er temmelig sikkert at Aung San Suu Kyi ikke får komme til Norge for å motta den. Det ville være jevngodt med en innrømmelse fra militærjuntaen i Burma at retten er på denne modige lille kvinnens side - og at de selv har urett. "Innblanding i indre anliggender," het det fra offisielt burmesisk hold da prisvinnerens navn ble kjent - en anklage vi har hørt før i fredsprissammenheng, og som nærmest borger for at den norske Nobelkomité har funnet en verdig kandidat.

Aung San Suu Kyis uredde innsats for ikke-vold, for menneskerettigheter og for forsoning mellom ulike etniske grupper står i grell kontrast til de militæres brutale fremferd i Burma. Hadde generalene respektert velgernes dom slik den kom til uttrykk ved de frie valg i fjor, hadde Burmas statsminister i dag sannsynligvis hett Aung San Suu Kyi. I stedet sitter hun, siden juli i fjor, i streng husarrest. Tusenvis av andre politiske aktivister er også fengslet; en fjerdedel av fjorårets folkevalgte er i dag enten bak lås og slå eller i landflyktighet. "Vi håper at fredsprisen vil føre til at landet vårt ikke så lett blir glemt," uttalte eksilburmesere nylig til en NRK-korrespondent.

Sist vi hørte anklagen om at tildelingen av fredsprisen var en innblanding i indre anliggender, var i 1989 da prisen gikk til Dalai Lama. Også han er talsmann for ikke-vold. Også da han fikk prisen, fattet eksilfolket håp, men lite og intet har skjedd til støtte for håpet siden da. Verden, FN og Norge har stort sett vært opptatt med andre ting enn det okkuperte Tibet: invasjonen i Kuwait, Golfkrigen, Balkan som igjen brenner, det stadig urolige Midt-Østen. Verdenssamvittigheten, om den finnes, har så meget å bekymre seg for, den rekker ikke over det alt sammen. Noe skyves nedover på listen, og imens gnir undertrykkerne seg i hendene; glemselen og dens våpendragere unnfalldenheten og likegyldigheten er deres beste allierte.

Den 23. mai i år var det 40 år siden tvangsavtalen om kinesisk overherredømme over Tibet ble undertegnet. Førti år og tre FN-resolusjoner senere - resolusjoner som krever selvbestemmelse for Tibet og anklager Kina for alvorlige brudd på menneskerettighetene - er Tibet fremdeles under kinesisk overherredømme. Overherredømme betyr i denne sammenheng kultur- og folkemord: en og en kvart million tibetanere har mistet livet som følge av okkupasjonen; titusener av klostre er lagt i grus; en hel generasjon er vokst opp uten utdanning, økonomiske muligheter og følelse av sin nasjonale egenart; Tibets sårbare natur og dyreliv er langt på vei ødelagt.

Norsk dobbeltmoral, fnyste tidsskriftet Dyade da det offisielle Norge nektet å motta Dalai Lama under hans besøk i vårt land i 1988. Utenriksminister Stoltenberg stilte ikke opp for å møte tibetanernes politiske og religiøse leder; norsk næringsliv hadde aspirasjoner om store Kina-kontrakter i 1988. Andre regjeringsmedlemmer fikk heller ikke stille; også formannen i Stortingets utenrikskomité, Kaare Willoch, var solidarisk med handelens interesser - i året før skuddene falt på den himmelske freds plass.

Under sitt besøk i England ved påsketider i år kom Dalai Lama med en oppfordring til FN om å leve opp til den "moralske forpliktelse" verdensorganisasjonen har overfor Tibet; han minnet forsiktig om at det bare hadde tatt måneder før man satte stopper for Iraks ambisjoner i Kuwait. Nå i desember kommer han til Norge. Tillater norske handelsinteresser at han denne gangen blir mottatt av representanter for den norske regjering? Og blir han eventuelt sogar mottatt av en kommende generalsekretær i FN? Vil noen, monstro, registrere et slikt møte som en anelse pinlig? Og vil en eventuell norsk FN-generalsekretær ta alvorlig den forsonlige fempunkts handlingsplan for Tibet som Dalai Lama la frem i 1987, og som hittil ikke er blitt omfattet med sjenerende interesse av FN?

Selv om det ikke er den norske regjering som utdeler fredsprisen, er den en pris som forplikter. Om ikke til annet, så til ettertanke. UKJ

Tøværet over?

Det begynnende tøvær mellom den ortodokse kirke og Vatikanet synes å være over: Den russisk-ortodokse kirke har vendt den kalde skulder til pavens invitasjon om å sende «broderlige delegater» til Europa-synoden som begynner i Roma i slutten av november. Den russisk-ortodokse kirke kan ikke delta i en synode i Roma så lenge den katolske kirke satser på å opprette parallelle misjonsstrukturer på «ortodoks kanonisk» område, heter det i

en erklæring fra Moskva-patriarkatet. «Deltagelse fra vår side ville gi tvetydige signaler, og gi et falsk inntrykk av hvordan forholdet egentlig er mellom våre to kirker i dag.»

Paven har innbudt alle de ortodokse patriarkater - Moskva, Konstantinopel, Georgia, Serbia, Romania, Bulgaria, Hellas og Armenia - samt de store protestantiske trossamfunn til å sende «broderlige delegater» med tale- og stemmerett til synoden. CATHOLIC HERALD

Felleskirkelig råd snart en realitet Etter en rekke forsøk under hele etterkrigstiden ser arbeidet for opprettelsen av et nasjonalt felleskirkelig råd endelig ut til å kunne bli virkelighet. 35 sentrale kirkelige ledere fra hele bredden i norsk kirkeliv, fra pinsebevegelsen til den katolske kirke, er positive til etablering av et slikt råd. Det har vært flere rådslagningsmøter med stor oppslutning, og man håper å kunne innkalles til et stiftelsesmøte i løpet av 1992.

VÅRT LAND

Klara Mørkeset: Den hellige Birgitta og hennes verk 3

From husfrue, men med stor praktisk sans og et vesen preget av mot og moderlighet, mystiker og ordensstifter, en av de største i svensk middelalderlitteratur - det er noen av stikkordene for *den hellige Birgitta*. Den 8. oktober var det 600 år siden hun ble helgenkåret.

Klara Mørkeset, opprinnelig finlandssvensk, men bosatt i Norge og med årelang interesse for Birgitta - "for den som er oppdradd i svensk kultur, er den hellige Birgitta noe man tidlig blir kjent med", sier hun selv - gir i denne artikkelen et innblikk i Birgittas liv og inspirerende virke.

Birgitta ble født rundt år 1303 på gården Finsta i Upplands len som datter av lagmannen Birger Persson. Allerede som syvåring hadde hun sin første visjon: En natt så hun fra sin seng et alter, og ved alteret stod den hellige Jomfru med en krone i hånden. "Vil du ha denne kronen?" spurte hun, og da Birgitta svarte ja, satte jomfruen kronen på hodet hennes slik at hun kjente ringen rundt pannen. Da hun var ti år, hadde hun en Kristus-visjon etter å ha hørt en preken om hans lidelse. Han snakket til henne fra korset med blødende sår og sa: "De som forakter meg og glemmer min kjærlighet, gjør dette mot meg." Minnet om denne visjonen fulgte henne hele livet igjennom.

From og dyktig husfrue

Birgitta ønsket å følge sitt religiøse kall, men ble som ganske ung giftet bort til Ulv Gudmarsson, lagmann i Märke, senere lagmann i Östergötland. Giftermålet var meget imot hennes vilje, men hun adlød familiens ønske. Hun ble husfrue på den

store gården Ulvåsa nær Vadstena hvor det første birgittinerkloster senere kom til å ligge. Ekteparet fikk åtte barn. Som husfrue på en storgård, viste Birgitta stor praktisk sans og dyktighet, og hun hadde særlig omsorg for sine tjenestefolk og for fattige og syke. Hun hjalp også sin mann i hans arbeid som lagmann, og trakk ham inn i sitt fromhetsliv. Hennes skriftefar under Ulvåsatiden, den lærde Magister Matthias fra Linköping, oversatte deler av Bibelen til svensk for henne. I 1336 ble hun hoffmesterinne hos dronning Blanka, hustruen til den svenske kongen Magnus Eriksson. Ved hoffet levde hun et asketisk liv og gikk imot all forfengeligheit og luksus.

Sammen med sin mann foretok hun to pilegrimsreiser, til Hellig Olavs skrin i Nidaros, og - fra 1341 til 42 - til Santiago de Compostela i Spania, hvor, ifølge tradisjonen, apostelen Jacob den eldre ble gravlagt etter at han hadde brakt evangeliet til Spania. Birgitta mente at en pilegrimsferd kunne gjøre bot

for egen og andres skyld, og ferden til Nidaros ble foretatt for å gjøre bot for det svenske folks synder, mens reisen til Santiago de Compostela blant annet var for å gjøre bot for hundreårskrigen som raste i Europa på den tiden. Ulvs og Birgittas barn var innkvartert i et kloster mens foreldrene var på langferd.

Det var en møysommelig reise, først til Stralsund, derfra til Köln, som ble kalt den hellige byen eller det tyske Roma på grunn av sine mange kirker. De ble der en tid og oppsøkte bl.a. Karl den stores grav i Aachen. Fra Köln seilte de oppover Rhinen til Basel og videre til Frankrike hvor reiseruten blant annet fulgte elven Rhône. Underveis kom de nær Avignon, hvor paven dengang bodde, men Birgitta drog utenom Avignon, som hun betraktet som djevelens festning. Hun holdt strengt på at paven måtte bo i Roma.

Under hjemreisen fra Santiago ble Ulv alvorlig syk - de var da kommet til Arras i Flandern. Ulv lovet at hvis han kom levende hjem

Salgbarheten som alle tings mål

- Vitenskap, religion, vantro har alle hatt sin tid, men ingen av dem har noen glanstid i dag. Det som har seilt opp som formidler og forløser, er økonomien, ikke økonomien som vitenskap eller praktisk ferdighet, men bedriftsøkonomien som metafysikk, noterer filosofiprofessor Asbjørn Aarnes i en kronikk i Aftenposten. - Når økonomi blir metafysikk, betyr det at dens grunnbegreper kapital, produksjon, administrasjon, omsetning, lønnsomhet, blir

omgjort til kategorier for livsforståelse og livsførsel. Salgbarheten blir det høyeste mål som alt kan utlignes i: Kampen for tilværelsen blir kampen for salgbarheten.

- Alle kjenner økonomiens makt - vet hva det betyr å ha en trang eller rommelig økonomi. Men økonomien råder ikke bare over kroner og øre - det er kanskje den banaleste del av dens herredømme. Det viktigste er at den råder over behovene, det er for det 'moderniserte' menneske å råde over alt - for hva er det ikke behov for?

Vi trenger avsløringer, men ikke menneskeforakt!

«Det er tydelig kaldere vinddrag i det generasjonsskifte som mediene i Norge nå er inne i,» sa Thor Bjarne Bore nylig, sjefredaktør i Stavanger Aftenblad og leder i Norsk Presseforbund, i et foredrag i Kringkastingrådet «Det er for mye hensynsløshet mot enkeltmennesker og deres omgivelser. Vi trenger den dristige og friske journalistikken, vi trenger avsløringene. Men journalistikken må aldri ende i menneskeforakt.

4

til Sverige, ville han tre inn i cisterciensernes kloster i Alvastra. Birgitta fikk så en visjon om hvilken fremtid som ventet dem, hun hadde bedt om en slik visjon i Spania: Ulv ville bli frisk, men etter det skulle de to leve som bror og søster. De skulle bruke sin tid til å grunnlegge et dobbeltkloster, et kloster med både en kvinne- og en mannskommunitet. På reisen hadde de sett et slikt dobbeltkloster i Fontevrault i Frankrike, grunnlagt i 1100 av Robert d'Arbrissel.

Ulv fikk leve til de var kommet hjem til Sverige, men døde allerede i 1344 nær Alvastra før han fikk mulighet til å innfri sitt løfte.

Nytt oppdrag: religiøs nyskaper

Birgitta var rundt 40 år gammel da mannen døde. Hun bosatte seg nær Alvastra og henga seg under sorgen over Ulvs død til askese og meditasjon. Hun hadde i denne tiden mange visjoner som oppmuntret henne til et religiøst nyskaperverk. Hun skrev selv ned hva hun så, og hennes svenske skriftefedre - oftest Alvastraprioren Petrus Olofsson - oversatte dem muntlig til latin, og en sekretær skrev det ned. Prior Petrus noterer at når Birgitta var syk, dikterte hun sine åpenbaringer "langsomt, høytidelig og under stor andektighet, som om hun leste i en bok". Hun kontrollerte alltid den latinske oversettelsen, noe som viser at hun selv behersket latin; det finnes tre ark skrevet av henne selv.

Et gjennomgående trekk ved Birgittas visjoner er hennes omsorg for menneskene. Hennes vesen, er det blitt sagt, var preget av mot og moderlighet. Hun regnes som en av

Den hellige Birgitta, maleri på et alterskap i Salerna kirke i Södermanland. Tilskrives kunstneren Herman Rode i Lübeck på 1480-tallet.

de største middelalderforfattere i Sverige. Hennes visjoner - fire tykke bind - er utgitt på nåtidssvensk av den kjente middelalderforsker Tryggve Lundén. Den svenske litteraturprofessor Henrik Schück karakteriserte henne som "vår middelalders største poetiske geni".

Mange av visjonene gir opplysende glimt fra 1300-tallets hverdag, og billedspråket er ofte hentet fra Birgittas egen erfaring, fra hushold og barnestell. Det hører med til bildet at Kristus og den hellige Jomfru ofte viste seg for henne og refset kirken og prestskapet med skarpe ord.

I 1349 fikk Birgitta en visjon som anmodet henne om å reise til Roma og bli der til paven var vendt tilbake fra Avignon og kunne stadfeste hennes klosterregel, som hun hadde fått nøyaktige opplysninger om gjennom tidligere visjoner. Hun skulle vente på at paven og keiseren skulle komme samtidig til Roma og bli forenet i vennskap. Birgitta delte derfor sine eiendeler mellom sine voksne barn og de fattige og la ut på Romaferd.

Det var i pestens år hun drog avsted, landene hun reiste gjennom var hardt merket av epidemien - Birgitta regnet pesten som en Guds straff for menneskenes synder. Hun kom til Roma i 1350. Da var det jubelår, men Roma befant seg i sørgelig forfatning: Kirker lå i ruiner, i gatene grodde ugresset, blodige feider raste mellom adelsfamiliene, prestskapet levde på svært så verdslig vis.

I Roma fikk hun snart selskap av sin vakre datter Katarina, etter en tid fikk de to fast tilholdssted i et hus ved Piazza Farnese. Husets eier var en rik fornem enke, Francesca Papazuri, som ble Birgittas venninne. Birgitta bodde i huset helt til sin død den 23. juli 1373, bare avbrudt av flere kortere pilegrimsreiser, blant annet til Assisi, og den lange reisen til det hellige land som hun

I dag er journalistikken preget av at intim- og privat-sfæren er blandet mer og mer inn i den offentlige sfære,» mener Bore, som presiserer at mediene skal jakte på sannheten, og avsløre lovbrudd. «På folkets vegne skal vi gå makthaverne etter i sømmene. Sannsynligvis er vi altfor dårlige til det, og svært mye misbruk forblir i det skjulte. Våre unnlattelsessynder er trolig større enn våre synder,» sa Bore.

Om kulturjournalistikk

- Kulturjournalistikk er egentlig å formidle følelser og opplevelser, fenomener som ikke så lett lar seg beskrive, toner i luften, streker på lerretet, det usagte mellom mennesker på en scene eller i et dikt. Kulturjournalistikk er å nå litt høyere og litt dypere inn i tingene enn den vanlige over-

flatejournalistikk, å utbre kunnskap, innsikt og forståelse. Kulturjournalistikk er dypest sett å bidra til større erkjennelse og dermed et rikere liv for menneskene, skriver "Fædrelandsvennens" mangeårige medarbeider Gunvald Opstad i sin bok "Den besværlige kulturen".

foretok mot slutten av sitt liv.

Først i 1368 flyttet paven, Urban V, tilbake til Roma; samme året kom også keiseren. Men paven ble ikke lenge i Roma, allerede i 1370 flyttet han, til Birgittas store sorg, tilbake til Avignon, men før han dro, hadde han stadfestet hennes klosterregel, som kalles Vår Frelses ordensregel.

Som tidligere nevnt, hadde Birgitta delt sin eiendom mellom sine voksne barn og fattigfolk. Barna på sin side pliktet etter tidens skikk å sørge for henne, men pengeforsendelsene kom uregelmessig, og hun hadde ofte økonomiske bekymringer for sin lille *famiglia* av prester, fromme kvinner, svenske pilegrimer og tjenestefolk. Den tidligere rikmannsfruen vandret ofte den møysommelige veien fra palassets port til byen for å tigge brød for seg og sine ved en eller annen kirkedør. Hun levde et strengt asketisk liv.

Mot slutten av sitt liv reiste Birgitta på pilegrimsferd til det hellige land, utenfor Jaffa led hun og hennes følgesvenner skipbrudd og mistet alle sine eiendeler. Under oppholdet i det hellige land hadde hun visjoner som beskrev episoder fra Jesu liv på de forskjellige steder hun og reisefellene besøkte: Betlehem, Bethesda, Jordanelven der Jesus ble døpt. Ved Golgata hadde hun en mektig korsfestelsesvisjon. Birgittas visjoner fikk stor innflytelse på middelalderkunsten - frem til da hadde man fremstilt Kristus som konge, men i kjølvanet bl.a. av hennes visjoner, som ble viden kjent gjennom avskrifter, begynte man å fremstille Frelseren på en enkel og ydmyk måte.

Rättvisa

Allt vad du har utöver ditt behov,
det tager du med våld och orätt.
Ty egendom bör i kärlek reknas
som allmän och lika
för alla dem som lider brist.
Du tar med orätt för eget överflöd.

(Fra Birgittas skrifter)

Samtidens omdømme

Birgitta ble hyllet som en hellig kvinne allerede mens hun levde. Hennes asketiske og rettferdige liv, hennes ukuelige mot, hennes visjoner overbeviste hennes samtid om at hun var et religiøst geni. Etter hennes død den 23. juli 1373 - hun var blitt varslet om den i en visjon - ble hennes legeme ført til Vadstena, til det sted hun hadde valgt for sitt første kloster. Overalt under ferden møtte mange mennesker frem; først den 4. juli 1374 var hennes kiste fremme i Vadstena. Det fortelles at mange jærtegn skjedde rundt kisten, at folk sov ute rundt den i den lyse sommernatten. Til sist ble hennes legeme gravet ned i klosterkirken som var under bygging etter anvisninger fra Birgittas visjoner.

Hvordan så Birgitta selv ut? Ingen vet det med sikkerhet. Tradisjonen forteller at hun var liten og spedlemmet. Det eldste bildet er fra Skederid, sognet der hun var født. Det viser et smalt, fint ansikt med smale øynehuler, rolig og fredfylt, men levende og personlig. Siden

fulgte mange andre bilder som viser henne som ekstatisk og bedende, som skrivende, lyttende eller formanende - med pekefingeren på teksten med hennes visjoner. Hennes attributt er da også nettopp en bok.

En anekdote forteller sitt om Birgitta. Omkring 40 år etter hennes død reiste den originale borgerfrue Margery Kempe fra Lynn i England rundt i Europa og oppsøkte helgeners bosteder og skrev om dem i sin eiendommelige lille reisebok. Hun kom også til Birgittas hus i Roma hvor flere av Birgittas tidligere tjenere fremdeles bodde. Mistress Kempe forteller - antagelig med ubevisst humor - om den forbauselse en av Birgittas tjenere viste da han hørte at det var en helgen han hadde tjent: "For," fortsatte han, "hun hadde jo alltid et smilende ansikt og en munter og vennlig opptreden".

Senere oppstod bildet av Birgitta som en forløper for reformasjonen, fordi hun ivret for sjelens individuelle liv med Gud, og dette bildet dyrket man fremdeles i forrige århundre. Det er riktig at Birgitta med stor strenghet krevde individuell og personlig omvendelse fra synden, og at hun la vekt på botsøvelser. Men i dag ser man heller dette som eksempel på den ekte middelalderfromhet Birgitta representerte: sakramentsfromhet, ærefrykt for helgenene, vekt på gode gjerninger, et hierarkisk kirkesyn.

Allerede kort tid etter Birgittas død begynte forskjellige personer å arbeide for å få henne helgenkåret, blant dem biskopen av Andalusia, som senere bosatte seg i Roma.

Til tross for nedrustning:

6.300 milliarder kroner til militære formål i 1990.

Til tross for at den kalde krigen er over, gikk det med rundt 6.300 milliarder kroner til militære formål i 1990. Det er 60% over gjennomsnittet i 1970-årene, skriver magasinet «World Military and Social Expenditures 1991».

I rapporten hevdes det videre at andelen sivile drept i krigshandlinger verden over

steg med 74% i 1980-årene og med hele 90% i 1990 i forhold til gjennomsnittstallene fra 1970-årene. Årsaken til dette er ifølge rapporten at dagens våpen har en langt større ødeleggende effekt enn det konvensjonelle våpen hadde for få år tilbake.

I rapporten hevdes det videre at utviklingslandene i 1990 brukte 23% mer på kjøp av våpen i utlandet enn det de mottok i utviklingshjelp. NØP

La rustningspenger gå til utviklingshjelp!

I og med at den kalde krigen er over, kan de midler som ellers ville gått til opprustning, nå anvendes til utvikling av den tredje verden, anbefaler biskop Karl Lehmann, formann i Den tyske bispekonferanse. Det ville bety mange milliarder for den tredje verden.

- Golfkrigen har vist hvor store midler det går an å fremskaffe på kort tid, bare

6

Han fikk til oppgave å redigere og publisere hennes visjoner og tok ivrig del i hennes saligkårsprosess som begynte i 1377 og endte med at hun ble helgenkåret av pave Bonifatius IX den 8. oktober 1391. Denne dagen ble feiret som hennes festdag frem til Det 2. Vatikankonsil, som flyttet den til 23. juli, minnedagen for hennes død.

En lang kjede med klostre

Allerede i 1368 - altså før paven hadde godkjent Birgittas klosterregel - begynte arbeidet med å få bygget et kloster i Sverige. Kong Magnus Eriksson og dronning Blanka ga Vadstena kongsgård til formålet, og i 1384 kunne man innvie klosteret med Birgittas datter Katarina som den første abbedisse, og Birgittas skriftefar, magister Petrus Olavi, som prior for munkene; hans jublende, men likevel enkelt strenge sanger synges fremdeles av Birgitta-søstrene.

Klosteret var et dobbeltkloster med en abbedisse som leder. Tallet på søstre skulle ikke være mer enn 60, munkenes antall 25. Legsøstre sørget for matlaging og hagestell. Søstrenes drakt var av grå ull med et sort slør, prydet med fem røde rundinger som symboliserer Jesu fem sårmerker, og som er festet til en hvit "krone". Legfolket hadde en fremtredende plass i klosterkirken, mens munkene og nonnene nærmest var gjemt bort - munkene satt i et nedsenket kor, nonnene på et galleri.

Middelalderens nonner i Vadstena levde et liv i arbeid og bønn. Hengivenhet for jomfru Maria var et markant trekk ved det birgittin-

To av vår tids Birgittasøstre foran det gamle klosteret i Vadstena. I dag er klosteret museum. Også klosterkirken, bygget etter Birgittas anvisninger og innviet i 1430 - med en del senere forandringer - er bevart.

ske liv. Dagslyset bestemte langt på vei deres døgnrytme, man tente ikke lys i utrensmål for brannfaren var stor, og klosteret ble ofte herjet av større og mindre branner. Håndarbeid var en viktig syssel, søstrene sydde klær til hele klosteret og laget vakre tekstiler til liturgisk bruk: messeklær og alterduker brodert med silke, gull og perler. En del av disse tekstilene finnes fremdeles. Søstrene skrev også av bøker med stor omhu og prydet dem med vakre illustrasjoner, og med tiden fikk Vadstena-klosteret Nordens største bibliotek, samt sosiale institusjoner som stod åpne for fattige og syke. Pilegrimer fra nær og fjern strømmet til stedet.

Kort etter at Vadstena-klosteret var grunnlagt, fikk det datterklostre: I Norden var det Maribo og Mariager i Danmark, Nådendal i Finland og Munkeliv i Norge. Munkeliv var opprinnelig et benediktinerkloster, men ble i 1426 overlatt til birgittinerne. Også klostrene Marienthal ved Tallinn, Marienwoll utenfor Lübeck og Marienkron i Stralsund bør nevnes. Alle disse klostrene forsvant litt etter litt da protestantismen ble innført. I Polen fantes flere Birgitta-klostre, de ble opphevet av den russiske regjering på midten av 1800-tallet. Men i Bayern finner vi fremdeles klosteret Maria-Altminster, den eneste birgittinerkommunitet som har holdt til i samme hus siden middelalderen.

Birgittinerordenen kom til Nederland, som på den tiden hørte inn under Det tyske riket, allerede i 1434, da ble klosteret Maria-Water grunnlagt. På 1600-tallet ble det

den politiske viljen er til stede, konstaterer Lehmann i et intervju. Dette faktum kommer til å bli et hett debattertemne i USA der det finnes stor fattigdom. Ifølge biskop Lehmann har Tyskland og USA et likeartet ansvar overfor verdens fattige - begge er mektige og økonomisk sterke nasjoner.

De amerikanske biskoper har i en uttalelse i forbindelse med utviklingen i Sovjet og Jugoslavia slått an lignende toner som biskop Lehmann. CATHPRESS/KK

Fredspris til SOS-barnebyer.

Dalai Lama ga nylig en del av sin fredspris til presidenten i den internasjonale SOS-organisasjonen, Helmut Kutin. Tibetanernes åndelige overhode har på denne måten villet takke SOS for den langsiktige hjelpen til tibetanske flyktningebarn i India. Overrekkelsen fant sted i forbindelse med innvielsen av et ungdomshus for 200 tibetanere i New Dehli.

Den generøse gest fra Dalai Lama er ikke minst en honnør til de mange norske tibetaner-faddere, skriver SOS-posten. Uten deres trofaste støtte ville mange unge tibetanere falt utenfor samfunnet. Rundi ti tusen tibetanske barn og unge nyter for tiden godt av SOS-barnebyers mange prosjekter i India.

7

utsatt for hard forfølgelse av kalvinistene, prestene ble drevet i landflyktighet i 1629, søstrene fant i begynnelsen av 1700-tallet tilflukt i Uden hvor de grunnla klosteret Maria-Refugie, som fremdeles eksisterer. Også i det nåværende Belgia og i Nord-Frankrike fantes det birgittinerklostre. De belgiske klostre ble opphevet i mars 1783 ved et dekret av den østerrikske keiser Josef II, dekretet gjaldt alle klostre som ikke drev med sykepleie eller undervisning. De franske klostre forsvant ved den franske revolusjon.

Syon Abbey i England er det siste av de store birgittinerklostre i verden, det ble grunnlagt i Twickenham av Henrik V i 1415. Fire nonner kom fra Vadstena for å danne stammen i det nye klosteret. Forøvrig bestemte Henrik at klosterets beboere til alle tider skulle be for ham og hans familie. I 1431 ble klosteret flyttet til Isleworth, ved reformasjonen ble det oppløst, noen søstre holdt sammen i små grupper rundt om i England, andre reiste til kontinentet. I 1557 vendte søstrene tilbake, men gikk igjen i landflyktighet da dronning Elisabeth kom på tronen i 1559. De drog delvis til Belgia, delvis til Nord-Frankrike, men opplevde begge steder store vanskeligheter. Fra 1594 holdt kommuniteten til i Lisboa, den fikk stadig nyrekruttering fra trofaste katolske familier i England. I 1861 kunne søstrene vende tilbake til England, siden 1925 har klosteret holdt til i South Brent i Devon.

Det skal ha vært hele 80 birgittinerklostre da tallet var på sitt høyeste. Litt etter litt ble alle klostrene

Birgitta skriver ned visjonen av Kristi lidelse. Fra boken "Dyetary of ghostly helthe", trykket av boktrykkeren John Skot i 1521.

rene nonneklostre.

Vadstena kloster levde videre en god stund etter reformasjonen, men i 1595 ble det oppløst ved en riksdagsbeslutning. Det var da et fullt levende kloster. Den siste abbedissen og de syv nonnene fant et fristed i Danzig, hvor det fantes et Birgittakloster.

Nye skudd på stammen i vår tid

I vår tid har en ny gren av den gamle birgittinerorden vokst frem. Det er Maria Elisabeth Hesselblads verk. Hun ble født i en fattig svensk familie og emigrerte som ganske ung til Amerika. Gjennom irske emigranter ble hun kjent med den katolske kirke, og hun ble til slutt

selv katolikk, fikk anledning til å reise til Roma og ble birgittiner. Hun dannet en søsterkommunitet som i 1911 fikk status som kongregasjon og husvære i Birgittas gamle hus på Piazza Farnese. Huset var litt etter litt gått ut av birgittinernes hender, og nå eide polske karmelittsøstre det; i 1930 lyktes det birgittinerne, ved pavens hjelp, å finne et nytt hus til karmelsøstrene, og Birgittas gamle hus kom igjen i birgittinernes eie. De nye søstrene fulgte Birgittas regel og bar hennes drakt. Etter mye motbør ble den nye kommuniteten godkjent av paven i 1942 som en levende gren av Birgittas gamle orden *Ordo Sanctissimi Salvatoris*.

Men før dette var den nye grenen allerede kommet til Sverige: i 1923 kjøpte Maria Elisabeth Hesselblad en stor, vakker skogstomt med en villa i Djursholm og grunnla en søsterkommunitet. Hun døde i 1957 og hadde da stiftet åtte klostre. Hun tilpasset den gamle birgittinerorden til

Osten som livsmodell

*Du skall vara som en ost
och din kropp som et ostkar,
där osten skal behandlas.
Så skal din själ
så länge knadas och renas
att kropp och själ
finner sig väl tillsammans
och köttet lyder anden.*

(Fra Birgittas skrifter)

Økumenisk re-evangelisering i Europa. En re-evangelisering av Europa må skje i en økumenisk ånd. Det mener erkebiskop Bertil Werkström i Svenska Kyrkan.

Werkström var sammen med den finske lutherske erkebiskop John Vikström i Roma for å feire 600-årsjubileum for kanoniseringen av den svenske helgenen St. Birgitta. Werkströms oppfordring kom som svar på et brev pave Johannes Paul II sendte Birgitta-ordenen hvor han utfordrer

kristne til på nytt å spre evangeliet i Europa. Paven mener det er verd å følge St. Birgittas eksempel som svar på det store behovet for Europa-misjon.

Erkebiskop Vikström mener som sin svenske kollega, at en re-evangelisering av Europa ikke må være å bygge opp kirkelig hegemoni, men heller som kirker å vise solidaritet med de mange upriviligerte gruppene i Europa og i den tredje verden. Når St. Birgitta fortsatt holdes frem, skyl-

des ikke det bare at hun grunnla en klosterorden som er levende den dag i dag. Hun var i høyeste grad en økumenisk profet, og hennes bønner og profetier om enhet blant kristne gjør henne aktuell langt ut over klosteret i hjertet av Roma. «Tider skal komme da der skal være én flokk, en hyrde og én tro i en klar oppfatning av Gud», sa Birgitta for over 600 år tilbake.

NØP

8

tidens moderne forhold. Søstrene i hennes kongregasjon driver hjem for gjester og mer faste pensjonærer: i Assisi, i Birgittas gamle hus i Roma, i Lugano i Sveits, i Djurholm ved Stockholm og i Falun, i Iver Heath i England - de har hele åtte hus i India (det første grunnlagt i 1937), et i USA og et i Åbo i Finland.

I Vadstena grunnla kongegasjonen et kloster i 1935, det ble nedlagt på slutten av 50-tallet, men overtatt i 1963 av birgittinere som tilhører ordenens gamle gren: Dagens Vadstena-kloster er et daterkloster av det gamle Maria-Refugie-klosteret. Søstrene lever i Birgittas ånd og etter hennes klosterregel, nærmere bestemt en noe modernisert utgave av den slik at de ved siden av messefeiring og tidebønner og meditasjon kan ta seg av sine mange gjester - for også Vadstenasøstrene driver gjestehus. Men - som en av Vadstena-søstrene sier: "Vi ber også når vi arbeider, når vi utfører de mest hverdagslige sysler, når vi vasker, lager mat eller sorterer vasketøyet."

Økumenisk Birgittafest i Roma

- Birgitta ble feiret i den store stil i Roma i dagene 4. - 8. oktober, forteller biskop Gerhard Schwenzer som var med på det som svensk katolsk presse kalte "Birgittafest i Roma": markeringen av at det i år er 600 år siden Birgitta ble helgenkåret.

- Et 3-dagers seminar om Birgittas betydning for vår tid innledet festlighetene, et seminar på meget høyt nivå med et imponerende knippe forskere og eksperter fra mange land, blant dem Kari Børresen fra Norge. Innledningsforedraget stod kardinal Ratzinger for, det vil si, han var blitt syk og hans bidrag ble lest opp. Hele 300 deltagere fra Norden var med på seminaret, den største kontingenten var selvsagt fra Sverige, men det var også en liten gruppe fra Norge. Blant de innbudte gjester var erkebiskopene Bertil Werkström og John Vikström fra henholdsvis Sverige og Finland, samt biskopene Andreas Aarflot og Sigurd Osberg fra Norge.

En økumenisk vesperandakt i en stappfull Peterskirke var ikke bare en opplevelse, men også en historisk begivenhet, forteller biskop Schwenzer: - Det var første gang det var økumenisk gudstjeneste i Peterskirken. Og det var ingen vanlig liten vesper! Den varte i godt over to timer, men så var det også hele tre prekener - både de to erkebiskoper og paven hadde ordet. Og dronning Silvia leste lesningen, første gang en luthersk dronning var lektor i Peterskirken! Planleggingen av gudstjenesten skjedde sammen med paven - jeg var selv med på den sammen med de to lutherske erkebiskopene, bis-

kopene Martensen og Verschuren samt lederen for Rådet for kristen enhet, kardinal Cassidy. Atmosfæren var den beste - også under den private audiens og samtaler med paven, sier biskop Schwenzer - og legger til med et smil at ved enkelte anledninger stilte "noen av biskopene med kone."

- Selvsagt ble det snakket meget om den økumeniske situasjon. Et hovedanliggende fra luthersk side er at de virkelig bestreber seg på å få til et best mulig forhold til andre kirker, og at man forventer at man fra katolsk side går inn for det samme i land der lutherske kirker er i mindretall.

Pavemesse på Piazza Farnese utenfor Birgittas gamle tilholdsted i Roma der dagens Birgitta-søstre holder til, stod også på programmet - etter Fader Vår var de to lutherske erkebiskoper de første som gikk frem til paven og utvekslet fredshilsen. Og da tiden for nattverden kom, gikk de frem for å få velsignelsen.

Det hører med til historien at det var erkebiskop Werkström som først foreslo en økumenisk gudstjeneste i Peterskirken i anledning Birgittajubileet. Paven takket den svenske primas for initiativet og kalte ham "min venn" da han ønsket ham velkommen til vespergudstjenesten i Peterskirken. Erkebiskopen på sin side erklærte - med tanke på den økumeniske situasjon - at "vi har gått den lengste veien sammen", og at "det er på tide å erklære at reformasjonens fordømmelser ikke gjelder lenger."

Anføres bør vel også følgende ord fra Vatikanets pressetalsmann etter den økumeniske gudstjenesten i Peterskirken: "Nå forstår også italienerne at protestantene er kristne. Iblant glemmer de det."

Opphev sanksjonene mot Sør-Afrika
Nå er det på tide å oppheve sanksjonene mot Sør-Afrika, mener landets katolske biskoper. Sanksjonene har hatt sin virkning ved å bidra til en helt ny situasjon i landet, heter det i en uttalelse fra Den sør-afrikanske bispekonferansen nylig. Samtidig kommer biskopene med en kraftig fordømmelse av den vold som hvite konservative grupper utøver. KATHPRESS/KK

For vesterlandsk, derfor ikke katolsk
Kirken i Afrika er altfor vesterlandsk preget, derfor er den ennå ikke riktig katolsk, uttalte Engelbert Mweng, jesuitt og ledende teolog ved det statlige universitetet i Yaounde i Kamerun, i et tysk fjernsynsintervju nylig. Han mener at det vesterland-

ske preget fortsatt er sterkt, blant annet innen presteutdannelsen. Inkulturasjon må omfatte alle tradisjoner og befatte seg med alle sider ved menneskelivet. - Vi tar imot evangeliet, men vi må også føre vår tradisjon og vår kultur inn i evangeliet og kirken, sa pater Mweng. KATHPRESS/KK

Europeiske kirkeklokker

Hva er kultur? Hva er europeisk kultur?

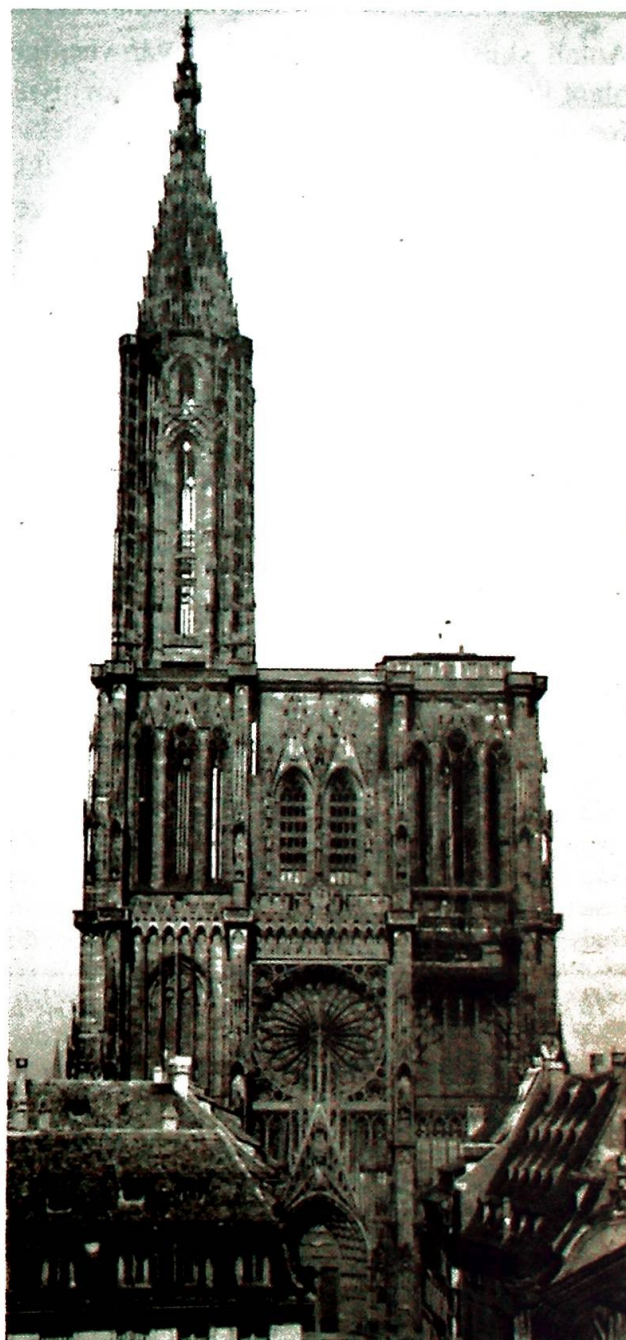
Europeisk kultur er kirkeklokker. De store dype, de malmfulle og tunge, som bærer bud om århundrers tradisjon, om åndskraft og iderikdom, om visjoner, tro og håp. De små og spinkle, som forteller om et levende liv, om vitalitet og virketrang, arbeid og skaperkraft, drevet frem av en historisk overlevering. I kirkeklokkenes toner ligger en åpenbaring av det evige og universelle, og en påminnelse om et fellesskap i idealer og normer. I kirkeklokkene formidles en felles oppfatning av det guddommelige. Kirkeklokker er kulturhistorie.

Når jeg går til sengs på mitt hotell i en fransk storby, lyset er slukket og mørket sier at jeg kunne være hvor som helst i denne verden, når da klokkene i katedralen lengre ned i gaten slår sine timeslag, vet jeg at jeg er i Europa, og intet annet sted. Når jeg våkner grytidlig en morgen i en Alpelandby og hører klokkene kalle til morgenmesse, da er jeg i Europa. Når jeg nyter min cappuccino på en solvarm piazza i den mest bortgjemte italienske landsby, og klokkene i klosteret bak meg blander seg med billarmen, da er jeg i Europa.

I europeiske byer er historien hørbar. For Europa er kirkeklokker.

Også norske kirker har sine klokker. Så er vi da også uløselig knyttet til den europeiske kulturtradisjon. Men vi bruker ikke våre kirkeklokker på samme måten som lengre syd. Vi er for praktisk anlagt til det. Hvilken norsk kirke ringer timeslag døgnet rundt? Vi har jo både digitalur og bilradio. På kontinentet, derimot, er man ikke så redd for det unødvendige, kanskje fordi historiens tyngde ligger bak og presser på. Men kanskje også fordi det unødvendige likevel ikke er så unødvendig. I kirkeklokkene fornemmes historiens bånd og tilhørighet til en større, både åndelig og kulturell, sammenheng. Kirkeklokkene vitner om en kulturell enhet — den europeiske kultur.

Alf Modvar

Katedralen i Strasbourg

Når ismene ofres og skilsmisene kommer... hva har vi da?

«Kjærlighet og politikk - det er det livet handler om,» sier artisten Åge Aleksander- sen til Verdens Gang. «De siste tre årene har det vært nødvendig å ta et oppgjør med min generasjons vekst og fall. Det vi trodde på, er på en måte blitt radert bort - selv om det egentlig ikke er forsvunnet.

Men når ismene ofres og skilsmisene kommer, og man ser på livet sitt i litt større målestokk, hva har vi da?»

Nye holdninger i Sovjet:

Bibelen et viktig bidrag.

«Hjertelig takk for alle biblene dere har sendt til oss i Sovjet!» skriver Anatoly Rudenko til Det norske Bibelselskap. Rudenko er leder for Bibelselskapet i Sovjetunionen, og han mener at «Guds ord har vært med på å forandre vårt folks holdninger slik at vi sa et kraftig nei til juntaen som ville ta makten. Bibelen kan nå bli grunnlaget for gjenfødselen av det nye Russland og de øvrige republikkene.»

Bibelen utgis av Pravda

Pravda vil snart gi ut Bibelen. Visedirektøren for partiorganet, Mikhail Trosjin regner et opplag på mellom fem og ti millioner eksemplarer for sannsynlig. Utgaven skal koste 15 rubler, men en del vil nok bli omsatt på svartebørsen til en pris på 70 til 150 rubler.

- Etterspørselen etter Bibelen er enorm i vårt land fordi den i mange år av forståelige politiske grunner ikke kunne utgis, sier vise-direktøren. NØP

10

Albert Raulin o.p.: Skilsmisse, gjengifte og ektesk

Antall skilsmisser er stigende i vår vestlige kulturkrets - også blant katolikker. Er dagens kirkelige lovgivning og praksis overfor det økende antall gjengifte skilte adekvat? Handler Kirken klokt når den nekter gjengifte skilte, som ikke har fått sitt første ekteskap erklært kirkerettslig ugyldig - ingen selvsagt eller lett prosess! - å motta eukaristien? Vanskelige og ømtålelige spørsmål som diskuteres i deler av kirken, og som ikke blir enklere ved at man unngår å snakke åpent om dem.

Pater Albert Raulin tok dem opp i sin preken i Dominikus kirke den 6. oktober - med utgangspunkt i evangeliet for 27. søndag i kirkeåret (Mark 10,2-12).

Ved å erklære at "det som Gud har sammenføyd, det har mennesket ikke lov å adskille", har Jesus åpenbart den hensikt å verne om ekteskapets hellighet. Og hvor viktig det er for ham, viser seg ved det faktum at han ikke viker tilbake for å tale Moses midt imot. Moses har forståelig nok - for ikke å gjøre ondt verre - tilpasset seg til folkets opprørske hjerter. Men Jesus akter ikke å ta samme hensyn. I det nye Israel, som begynner med ham, skal Guds opprinnelige mening med

ekteskapet holdes i hevd.

Når det nå engang er slik, har den katolske kirke ikke annet å gjøre enn å velge Jesus fremfor Moses og kjempe mot skilsmisene selv om prisen blir høy for den enkelte, og selv om mange faller fra.

Det som er gjenstand for diskusjon, er om den katolske kirke på alle punkter og til alle tider gjennom sin lovgivning og sin praksis gir adekvate svar til de troende på deres spørsmål. Dens ærlige hensikt skal ikke dras i tvil, men enhver av

På den tid kommer det noen fariseere som vil sette Jesus på prøve, og spør: "Har en mann lov til å skille seg fra sin hustru?" Jesus svarer: "Hva har Moses bestemt angående dette?" De sier: "Moses tillater mannen å sette opp en skilsmisse-erklæring og sende henne fra seg." Jesus sier da: "For deres opprørske hjerter skyld satte Moses denne bestemmelsen. Men i skapningens opphav gjorde han dem til mann og kvinne, og derfor skal mannen forlate sin far og sin mor, og de to skal

være ett legeme. Altså er de ikke lenger to, men ett legeme. Og det som Gud da har sammenføyd, det har ikke mennesker lov til å adskille." Senere, da de var kommet i hus, tok disiplene opp spørsmålet igjen. Han sier da: "En mann som skiller seg fra sin hustru og gifter seg med en annen, begår ekteskapsbrudd overfor den første. Og det samme gjelder for en kvinne: Skiller hun seg fra sin mann og gifter seg med en annen, er det ekteskapsbrudd." (Mark 10,2-12)

oss har lov til, ut fra sine forutsetninger, å spørre om den handler klokt.

Afrikaneren har rett til å spørre om Kirkens svar på polygami, flerkoneriet, er adekvat. Det reiser nemlig uoverstigelige problemer for ham og hans sivilisasjon. Problemene i vår kulturkrets er ikke mindre. Det første alvorlige problem er om det er rimelig å utelukke fra nattverden fraskilte som har giftet seg igjen. Det kan virke adekvat når man tar i betraktning det Jesus sier i dagens evangelium: "En mann (eller kvinne) som skiller seg fra sin hustru (mann) og gifter seg med en annen, begår ekteskapsbrudd overfor den første." Unngår man da den konsekvens at nye ekteskapsbrudd blir begått igjen og igjen så lenge det nye par lever sammen?

Så enkelt synes det å være, og likevel problematisk når man ser på de konkrete situasjoner. Det beste bevis på at det er inadekvat, er at ingen åndelig veileder vil gi de nye ektefeller, når situasjonen har stabilisert seg, det råd å oppløse sitt nye ekteskap, så sant de har pådratt seg nye forpliktelser overfor hverandre og eventuelle barn. De kan opptas i den katolske kirke? Javel. De kan være katolikker? Javel. Leve som katolikker? Javel, men da virker utelukkelsen fra nattverdsbordet vilkårlig. Den hjelper ingen. Og man har rett til å betvile om den verner om ekteskapets hellighet, det som nettopp var meningen. Et adekvat svar måtte ta sikte på en gang for alle å sette strek over det som har vært, uten å gi på båten noen av de verdier som det sakramentale

Les bibelen med «joy-stick»

Et amerikansk dataselskap har nå lansert et bibel-spill for barn og unge som har hjemmedatamaskin med «joy-stick», en elektronisk styrepinne. Selskapet Wisdom Tree mener spillet både utvikler bibelkunnskap og gjør det lettere å lære bibelvers utenat, melder kirkemagasinet «One World».

Magasinet er imidlertid skeptisk til det nye «kunnskapskonseptet» som markedsføres med store annonser i fire farger illustrert med Noah som lander på Ararat, mens David ennå svinger slyngen over Goliats hode og betraktes av en figur i bakgrunnen som ligner på en kryssning av en hunerkonge og Arnold Schwarzenegger...

Så er da heller ikke Business Solutions Inc. i Bellevue, Washington, spesielt gammeldags. De har nemlig nettopp gitt ut dataprogrammet «Spør Gud, versjon 4.0» for flerbrukere i nettverk! Den nye versjonen utmerker seg, i alle fall i henhold til reklamen, med at programmet har et «særlig intelligent interface». De sier dog ikke med hvem...
NØP

Ekteskaps hellighet

Ekteskap står for. Er det tilfelle med den nåværende lovgivning og praksis?

Et annet problem er om vi gjør rett ved å utstyre alle ekteskaper - også de som er inngått uten noen som helst referanse til Jesu lære - med den hellighet Jesus verner om. Problemet er akutt når mennesker møter den katolske kirke på et tidspunkt i sitt liv hvor de selv eller partneren allerede har opplevd ekteskap og skilsmisse. Skal vi på liv og død sakralisere en første pakt som noe hellig fordi livet selv er hellig, men skrøpelig? Må vi ikke gradere vårt vern i forhold til den grad av bevisst hellighet som var til stede ved inngåelse av kontrakten? Er det, for å verne om ekteskapet som institusjon, nødvendig å skjære alle ekteskap over én kam og erklære dem like hellige alle sammen, selv de som neppe var ment å være det?

Se på samboforholdene. Som institusjon er de uanerkjent et alvorlig angrep på ekteskaps hellighet, slik som Jesus oppfatter den. Men har de ikke også sin grad av hellighet, den hellighet som hører med der hvor ekte kjærlighet og reell vilje til troskap er til stede? Skal vi verne om det som er hellig også i et samboerforhold, uten dermed å påstå at forholdet som sådant er hellig? Noen registrerte ekteskap har ved sin inngåelse muligens ikke vært preget av særlig hellighet, de heller! Det skulle ikke være umulig å erkjenne deres hellighet uten å overdimensjonere den, uten at den blir en klamp om foten? Det er ikke det papir det er blitt skrevet på, som gjør et ekteskap hellig.

Den katolske kirke har gått ut fra at den, for å verne om ekteskapet, måtte tilskrive hvert ekteskap den høyeste grad av hellighet, med mindre det motsatte var bevist. Dermed setter den krav til hellighet også der hvor det er lite hjemmel for det annet enn i Guds tanke. Helt adekvat kan dens praksis imidlertid umulig bli så lenge den vanskeliggjør adgangen til sakramentene for mennesker av god vilje som ikke har begått noen annen feil enn den å være uvitende.

I hundrer av år har den katolske kirke vernet om nattverdens hellighet ved å foreskrive en streng faste fra midnatt av den dagen en troende aktet å oppsøke Herrens bord. Ingen profan føde før det himmelske brød! Det var et sterkt symbol på sakramentets hellighet. Men da det ble klart at en slik regel førte til en svakere sakramentspraksis i motsetning til Kirkens uttrykkelige vilje, ble de gamle, ærverdige regler forandret. Kristus forplikter oss på sakramentenes hellighet, såvel eukaristiens som ekteskaps. Og Kirken er ansvarlig for å fremme denne respekt. Men de praktiske regler i bruken av sakramentene er overlatt til Kirken.

Vi er meget langt fra å ønske at ekteskaps hellighet skal svekkes. Og vi nekter forhåpentlig ikke å betale prisen for å unngå det. Gud bevare oss mot å ringeakte Jesu egne ord - og de er ualminnelig sterke! - om ekteskaps hellighet. Men det er ikke forbudt å se nærmere på Kirkens praksis og være parat til visse tilpasninger hvis de skulle vise seg å gjøre ekteskaps hellighet ikke bare større, men mer troverdig.

Krever klar tale fra Europa-synoden

Det er nødvendig at kirken klart tar avstand fra de rikes voksende rikdom som profiterer på den voksende armod hos de folkeslag som stadig blir fattigere, heter det i et brev til Den nordiske bispekonferanse fra den danske lokalavdeling av den internasjonale katolske fredsbevegelsen Pax Christi. Brevet, som er en reaksjon på de retningslinjer for særsynoden for Europa som ble offentliggjort i mai i år, etterlyser "et bestemt og entydig ord" fra alle Europas biskoper om økonomi, om den ulike fordeling av godene i verden og om likeberettiget ansvar. Pax Christi ønsker også "at det blir lagt en mere radikal holdning for dagen enn den som kommer til uttrykk i retningslinjene, f. eks. i spørsmål om en akseptabel eller endog ideell livsstil i de vest-europeiske land".

Et annet punkt i brevet gjelder kirkens troverdighet. "Når kirken taler om frihet, likeverd og medansvar for alle mennesker, skal den være troverdig. Det kan den kun være når disse menneskelige egenskaper også kommer til utfoldelse i kirkens eget indre liv. Bispesynoden bør besinne seg på om det ikke nettopp er en av grunnene til den svinnende innflytelse kirken har i Europa, at enkelte troende eller grupper av troende (f. eks. kvinner), har gjort den erfaring at de ikke har noe virkelig likeberettiget medansvar for utviklingen av det kirkelige liv og for kirkens tjeneste i verden."

Den spesielle bispesynoden for Europa - bakgrunnen er de store omveltningene de siste par år - finner sted i Roma fra 28. november til 14. desember; temaet er "Ut testes simus Christi qui nos liberavit" (Vitner for Kristus som har befridd oss). Fra Norden deltar biskop Hans Martensen av København og Paul Verschuren av Helsinki. Biskop Even Fougner fra Den norske kirke er blant de ikke-katolske observatører som deltar i synoden.

Tsjekkoslovakia kan få «jugoslavisk» problem: Vaclav Havel roser kirken.

President Vaclav Havel er glad for kirkens bidrag på det åndelige og kulturelle plan. Kirken er også viktig for å bygge ut forsoning og toleranse mellom tsjekkere og slovenere. Det kom frem da Havel talte til 200 delegater fra Den slovakiske evangeliske kirke av Augsburgsk konfesjon i Tsjekkoslovakia.

Forholdet mellom de to folkegruppene

er ikke som det burde være. Dersom forholdet forverres, kan Tsjekkoslovakia komme til å oppleve jugoslaviske tilstander. Men både på katolsk og protestantisk kirkelig hold er man opptatt av å bygge broer mellom folkegruppene. Årsmøtet i den slovenske kirken begynte da også med å synge en hymne på tsjekkisk.

- Vi har lidd med håp om at sannheten skulle seire til slutt. Nå ligger lidelsen bak

oss. Nå ønsker vi rettferdighet og fred i vårt land og broderlig fellesskap med det tsjekkiske folk, sier Julius Madras, slovensk teolog med mange år bak seg som samvittighetsfange under kommunistregimet. Han møttes av de katolske biskopene som ber for «fredelige, lovlydige og rettferdige løsninger» på forholdet mellom tsjekkerne og slovenerne i fremtidens Tsjekkoslovakia. NØP

12 Magnus Røger: Hvor gregoriansk er den gregorianske sang?

Hvor gammel er den gregorianske sang som for mange er så urkatolsk? Og hvor "gregoriansk" er den egentlig, denne musikken som pave Gregor den store vanligvis får æren for? Røttene ligger nok helst andre steder enn i Roma, skriver *Magnus Røger* i denne artikkelen og viser hvordan nye biter i det musikkhistoriske puslespillet har forandret bildet.

I forordet til bind II av "Paléographie musicale" (1891) beskriver Dom Mocquereau, en munk fra Solesmes, tre bemerkelsesverdige musikk-manuskripter han hadde funnet i Roma mens han lette etter tidlige middelalderversjoner av den gregorianske "Justus ut palma". De tre manuskriptene inneholdt i hovedsak de samme messe- og tidebønnetekster som de gregorianske manuskriptene han kjente, men melodiene var annerledes. En annen Solesmesmunk, Dom Andoyer, fattet også interesse for disse manuskriptene. Ikke bare var han fascinert av de eiendommelig ornamenterte melodiene, men også av at manuskriptene representerte en tidlig liturgisk tradisjon da festdager som ble tatt inn i kirkens liturgi senere enn 800-tallet, manglet. Dom Andoyer var klar over at man her stod overfor en ikke-gregoriansk kirkesangtradisjon fra Roma som måtte være eldre enn den gregorianske, et faktum som har gjort det nødvendig å skrive den gregorianske sangs historie på nytt.

Den gammel-romerske tradisjon

Disse musikk-manuskriptene kalles gammel-romerske, og i det ligger at de representerer en lokal kirkesangtradisjon fra Roma og omegn som der er eldre enn den gregorianske. Selv om den gregorianske sang har vært i bruk i mellom-Europa fra 800-tallet av, ser det ikke ut til at den er blitt introdusert i Roma før en gang mot slutten av 1200-tallet. Samtlige bevarte musikkmanuskripter fra Roma som er eldre enn dette, er nemlig gammelromerske. Dette forhold bragte musikkforskerne i forlegenhet: Hvorledes kunne man forene denne nye viten med den populære oppfatningen av den gregorianske sangs historie? Den går som kjent ut på at den gregorianske sang hadde sin opprinnelse i Roma under pave Gregor den store (590-604), og etter Gregors anvisning skulle den så ha spredt seg fra Roma til resten av den vestlige kirke. Og her stod man overfor en overbevisende dokumentasjon for at Roma var det stedet den gregorianske sang *sist* ble innført.

Siden Dom Mocquereaus dager har man funnet langt flere gammelromerske manuskripter. Foruten tre gradualer (messebøker) og to antifonier (tidebønnebøker), komplette med noter, finnes det vitnesbyrd om den gammel-romerske tradisjon i minst 15 manuskripter til, hvorav de eldste er fra 700-tallet. Eldst blant de bevarte gradualene er den fra kirken Santa Cecilia in Trastevere som ble nedskrevet i år 1071, og yngst den fra Peterskirken som ble nedskrevet i år 1250. Umiddelbart høres ikke dette imponerende gammelt ut, men musikk-manuskripter var en forbruksvare utsatt for slitasje. Det var derfor nødvendig å lage kopier etter hvert som tidens tann satte for stort preg på dem. Vi har derfor all grunn til å tro at disse manuskriptene representerer en kirkesangtradisjon som var levende på den tiden manuskriptene ble skrevet ned, og som sikkert hadde vært levende i uminnelige tider.

Fra Laterankirken har vi bevart en meget interessant graduale fra omkring år 1100. Foruten at den gir et levende bilde av påskefeiringen i Laterankirken, er dette manuskriptet, som kalles Vaticanum Latinum 5319, bemerkelsesverdig, da det inneholder syv allelujavers med gresk tekst. Gresk var blitt erstattet med latin som kirkespråk for den vestlige kristenhet allerede på 300-tallet. Disse syv greske allelujaversene kan således være en etterlevning fra urkirken, men de kan også være uttrykk for en senere bysantinsk innflytelse på kirkesangen i Roma. Et holdepunkt for det siste er at mange av de bevarte gammel-

Skremmende holdning!

«En nokså deprimerende klassiker», skriver informasjonsbladet «Min nye hverdag» i anledning protest fra beboerne i et boligområde et sted i Hedmark. Her protesteres det mot å få «for mange» (hvor mange er det?) psykisk utviklingshemmede som naboer i boligområdet. Det henvises til dårligere boligmiljø og forringelse av bolig-verdiene.

Brevet fra naboene ble lest opp i kommunestyret, men avstedkom ikke én kommentar fra politikerne.

Imot å henge ut kollaboratører

Prahas erkebiskop sier at han er imot å offentliggjøre en liste med 100.000 navn på folk som antas å ha samarbeidet med det hemmelige politiet i de årene kommunistene hadde makten i landet. Slik offentliggjøring vil kunne skade mange uskyldige mennesker; et navn på en liste sier intet om graden og arten av evt. samarbeid, heller ikke noe om det press den enkelte kan ha vært utsatt for.

En slik navneliste vil bare føre til heksejakt, til "jakt på småfisken, mens de store slipper unna", sier erkebiskop Vlk. Som mener at etter 40 års kommunisme bør enhver spørre seg om sin grad av medansvar for det hele, og at hver og en støttet regimet på en eller annen måte, om ikke ved annet, så ved å applaudere ved offentlige arrangementer.

THE TABLET

Karl den store - her med krone og kjede - var av større betydning for den gregorianske sang enn pave Gregor den store. Sammen med sin far, Pipin den lille, la Karl grunnlaget for en kulturell blomstring som resulterte i såvel den gregorianske sang som den senere utvikling av flerstemmigheten.

romerske melodier har en oppbygning og ornamentering som kan minne om bysantinsk kirkesang.

Bysantinsk innflytelse

Og kirkesangen i Roma har utvilsomt vært under bysantinsk innflytelse. Etter Vest-Romerrikets sammenbrudd på 400-tallet var det god kontakt mellom Bysants og Italia, og bysantinsk kultur blomstret i

byer som Milano, Ravenna, Roma og Benevento. Men det kristne Bysants hadde sine problemer. I år 643 erobret perserne Palestina og Syria fra Bysants, og senere stod det bysantiske imperium under stadig angrep fra araberne. Dette utløste en stor innvandring til Italia fra erobrede bysantiske områder.

Men også billedstriden i Bysants bidro med sitt. De bysantiske kei-

serne Leo III og Konstantin V ville avskaffe bruken av ikoner i kirkene fordi de engstet seg for at bildene i seg selv var gjenstand for tilbedelse. Dette vakte en veldig harme da ikonene hadde en fremtredende plass i bysantinsk fromhetsliv. Striden mellom billedtilhengere og billedmotstandere tilspisset seg, og et foreløpig klimaks ble nådd i år 727 da Leo III fjernet et Kristus-ikon fra bronseporten til det keiserlige palass. Denne aksjonen utløste opprøyer i Konstantinopel. Tre år senere befalte han at alle ikoner skulle ødelegges, og uerstattelige kunstverker i store mengder gikk tapt. Pavene kritiserte denne politikken, og tusenvis av bysantiske billedtilhengere flyttet derfor til Italia hvor de fant et fristed. Enkelte historikere tror at det i årene 726-775 slo seg ned 50.000 bysantiske munkar i det sørlige Italia bare som følge av billedstriden. I Bari alene var det mer enn tusen greske munkar i år 733.

Bysantiske geistlige inntok også sentrale posisjoner i kirken. 14 av de 20 pavene i perioden 644-772 var gresk-talende, og til og med det angelsaksiske England fikk en gresk erkebiskop i Canterbury i år 670, Theodoris av Tarsos, den såkalte "filosofen". Resultatet av denne massive bysantiske innflytelse var at den vestlige kirkes liturgi og musikk var nær ved å bli orientalisert. Men, som vi vet, skjedde ikke det, og en sannsynlig forklaring er faktisk den gregorianske sangs inntreden på den kirkehistoriske arena. Men hvor kom så den fra? Vi må til Mellom-Europa for å finne svaret.

Advokater for menneske-rettigheter straffes

470 advokater, dommere og jus-professorer og -studenter over hele verden ble i 1990 dømt for sitt arbeid for politisk upopulære klienter eller for sitt engasjement for individets rettigheter. Dette kommer frem i en statusrapport som Den internasjonale advokatkomitéen for menneskerettighetene nylig la frem.

Organisasjonen er 13 år gammel, og den nye rapporten beskriver blant annet 57 tilfeller hvor advokater ble drept i fjor,

syv tilfeller hvor advokatene forsvant, 193 tilfeller hvor de ble anholdt og 199 saker hvor de ble truet eller på andre måter ble undertrykket. Det er 48 land i alle deler av verden på denne «klient-listen».

- Et av de verste landene er Sudan hvor advokaters og dommers uavhengighet systematisk er blitt ødelagt, sier dommer Frankel som er tidligere føderal dommer i USA. Her er nærmere 130 dommere blitt erstattet av militære dommere. Minst 26 advokater er arrestert siden juni 1989 og fengslet uten tiltale eller dom. NØP

I slåsskampen om å selge flest aviser. «Du kan snart ikke stryke et barn over hodet uten at det er et symptom på at noe er gæærnt!» sier forfatteren Nils Johan Rud til Aftenposten. «Den moderne presse gjør kjærligheten til noe skammelig - i slåsskampen om å selge flest aviser.»

Svaret ligger i Mellom-Europa

Etter hva vi vet, ble notene oppfunnet en gang mot slutten av 800-tallet. Denne for musikkhistorien så fundamentale begivenhet fant sted i Mellom-Europa i hva som dengang var det karolingiske imperium. Dette var riket til frankerkongene hvorav de mest kjente er Karl den store og hans far Pipin den lille. Grunnen til at vi tror det nettopp var her notekunsten ble oppfunnet, er at de eldste bevarte musikk-manuskripter med noter er frankiske. Disse inneholder vanlig gregoriansk sang. Dermed vet vi også at den gregorianske sang var i bruk i det karolingiske imperium allerede mot slutten av 800-tallet, mer enn 350 år før den ble introdusert i Roma. Det er nå en vanlig oppfatning at det nettopp var hos frankerne "vår" gregorianske sang ble til, muligens i og omkring byen Metz.

I det karolingiske imperium fantes det frem til slutten av 700-tallet en egen liturgi med musikk, den såkalte gallikanske liturgi. Frankerkongen Pipin den lille (741-68) startet arbeidet med å innføre den romerske liturgi som erstatning for den gallikanske i sitt rike. Arbeidet ble fullført av Pipins sønn Karl den store (768-814). Vi vet at liturgiske bøker ble sendt fra Roma til frankerkongene. Notene var ennå ikke oppfunnet, så det har antagelig fulgt med sangere som kunne fremføre musikken. Hos frankerkongene startet så arbeidet med å redigere og komplettere de tilsendte romerske liturgiske manuskripter, og i dette arbeidet har man høyst sannsynlig øst av lokale, gallikanske kilder. Denne omredigeringen av en

Pave Gregor den store avbildes ofte med en due som tegn på at det han skrev, var inspirert av Den Hellige Ånd. Men hans forfatterskap inneholder lite om musikk. Rollen som den gregorianske sangs far ble trolig tilagt ham først 300 år etter hans død.

bysantinsk preget gammel-romersk musikk i en mellom-eropeisk atmosfære, var intet annet enn en oversettelse fra et fremmed til et kjent musikalsk språk. Og resultatet ble den gregorianske kirkesang.

Den gallikanske kirkesang ble oppslukt av den gregorianske før notene var oppfunnet og kunne bevare den for ettertiden, mens den gammel-romerske, som nevnt, fikk leve sitt liv videre i Roma helt til slutten av 1200-tallet, lenge nok til at den ble nedtegnet og på den måten bevart. Først da den gregorianske kirkesang ble innført i Roma mot slutten av 1200-tallet, var det blitt liturgisk enhet i den vestlige kirke. Men det var en enhet som likevel gav rom for såvel lokale varianter av den offisielle liturgi, som fullstendige, alternative liturgier som den ambrosianske i Milano.

Slik vi nå kjenner hovedtrekkene i den gregorianske sangs historie, ville en mer historisk korrekt benevnelse være "romanofrankisk" sang. Hva da med pave Gregor den store? Selv om han er en av kirkehistoriens betydeligste paver og bærer tilnavnet "den store" med rette, har han neppe hatt noen vesentlig betydning for utviklingen av den vestlige kirkes musikk. I sitt forfatterskap sier han svært lite om musikk, og de eldste musikkhistoriske kildene som tillegger ham betydning, ble til først 300 år etter hans død. Vi vet heller ingen ting om hvilken musikk Gregor selv hørte, da man på hans tid ikke hadde kjennskap til noter og følgelig ikke kunne skrive melodiene ned. Men på bakgrunn av Gregors store betydning for kirken generelt, er det likevel ikke upassende at musikken til den vestlige ritus er blitt kalt gregoriansk.

Litteratur:

Cutter, PF: The question of the "Old-Roman" chant: A reappraisal. Acta Musicologica 1967; 39: 2-20

Hiley, D: Resent research on the origins of western chant. Early music 1988; 2: 203-213

Hoppin, RP: Medieval music. New York 1978, s. 30-51

Hucke, H: Toward a new historical view of Gregorian chant. Journal of the American musicological society 1980; 33 (3): 437-67

El Salvador:

Mordet på jesuittene.

Dommen mot oberst Guillermo Benavides for å ha stått bak mordene på seks jesuittprester, deres husholderske og hennes datter i 1989, regnes som et framskritt, også fordi det var press fra USA som bidro til dommen, skriver Arbeiderbladet. Likevel ble de syv soldatene som skjøt, frikjent, og

de som tok beslutningene og ga Benavides ordren, er aldri blitt tiltalt.

Men mest betegnende for situasjonen i El Salvador i dag, når freden nærmer seg, er at dommeren som dømte Benavides, nå flytter til utlandet for å unngå å bli drept, og at juryens identitet er blitt strengt skjermet av samme grunn.

Jesuittene krever erstatning

Jesuittene har reist erstatningssak overfor regjeringen i El Salvador for mordene i 1989 på seks jesuitter, deres husholderske og hennes datter. De krever rundt 40.000 dollars som erstatning til husholderskens sønn og en symbolsk sum - minste myntenhet i El Salvador - til familiene til hver av prestene. De krever også erstatning på vegne av Central American University hvor mordene fant sted. THE TABLET

Søster Helene de Boer in memoriam

15

Sr. Helene de Boer CSJ

f. 25.10.1904 i BarssellOldenburg, Tyskland

d. 03.10.1991 på St. Josephsøstrenes Hjem i Oslo.

Gravlagt 11.10.91 på Grefsen gravlund i Oslo.

Søster Helene inntrådte hos St. Josephsøstrene i 1936. Sammen med sin søster Paula, som hadde kommet et halvt år før henne, avla søster Helene sine evige løfter i mars 1942. I mange år har søster Helene virket i St. Josephsøstrenes forskjellige institusjoner. Hun begynte sin virksomhet som sykepleier på vårt hospital i Halden. Siden har hun tjenestegjort i flere av våre hospitaler: i Kristiansand, Fredrikstad og Porsgrunn. Søster Helene var meget allsidig begavet. Derfor var det lett for henne å overta også andre oppgaver, f.eks. kjøkkenarbeid eller det å ha omsorg for gjestene. Alt hun gjorde, gjorde hun med den samme dyktighet og iver. De som har hatt nærmere kontakt med søster Helene, har lært henne å kjenne som en meget skvær, oppriktig og varm personlighet.

Som pensjonist har søster Helene i flere år bodd på Vor Frue Villa i

Sr. Helene de Boer da hun i 1986 - på vegne av St. Josephsøstrene - mottok Siliusprisen, Kristiansandsavisen Fædrelandsvennens hederspris for samfunnsgagnlig virksomhet.

Oslo. Etter at denne kommunitet ble opphevet i år, flyttet hun til St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen.

Søster Helene ble nærmere 87 år gammel. Til tross for sin høye

alder, kom dødsbudskapet meget overraskende for oss, for søster Helene var å finne i søstrenes rekker fra morgen til kveld. Tidlig om morgenen deltok hun i vår felles morgenbønn i kapellet, og om kvelden var hun med i vårt sosiale samvær. Søster Helene likte å ha kontakt med andre mennesker. Hennes åpne og trygge vesen vitnet om en dyp tro og tillit til Gud, noe som gjorde at det var godt å være sammen med henne.

Vi alle opplevde søster Helenes død som meget brå, men for henne selv var døden ikke en fremmed tanke. Hennes uredde måte å være på ledsaget henne helt til slutt. Vi ønsker å minnes søster Helene med en setning fra Johannes første brev (4. kap. 17. vers):

«DETTE ER TEGNET PÅ AT KJÆRLIGHETEN HAR NÅDD SITT FULLE MÅL I OSS; AT VI MED FULL FRIMODIGHET SER FREM TIL DOMMENS DAG».

St. Josephsøstrene

Offentlig belønning av all omsorg?

«Du må kunne følge en gammel dame over gaten uten å gå på kommunehuset etterpå og få det taksert,» sier direktør Georg Apenes til Aftenposten. «Dette samfunnet er avhengig av ditt og mitt engasjement. Det må ikke bli et samfunn der all omsorg er offentlig belønnet.»

Godterispising - eller hjelp til sultramede?

Elevene ved Nykrohnborg skole i Bergen kuttet ut godterispising en uke, forteller Norsk Skoleblad. Pengene de sparte ved å la være å kjøpe snop, gikk i stedet til de sultrammede i Afrika. Det kom inn rundt åtte tusen kroner.

De rike - og de fattige.

Ifølge «Technology Review» har amerikanske barn mer i lommepenger pr. år (ca. 1.500 kr.) enn hva en halv milliard av de fattigste har å leve for i året.

Hvordan er det på våre hjemlige trakter, tro?

Biskoper på åremål i Den norske kirke? Biskopene i Den norske kirke bør ansettes på åremål, mener Per Otto Gullaksen, stiftsskapskapsellan i Oslo, og sekretær for Bispemøtet. - Jeg ville se det som en stor fordel, det ville sannsynligvis gjøre det enkle å rekruttere biskoper. Det er nesten umenneskelig å be et menneske i 40-årsalderen om å bli biskop i dag. Det forventes at man skal fortsette til man er pensjonist. Dette er en tung ryggsekk å bære - det er et umenneskelig press på dagens kirketopper, sier Gullaksen til avisen "Vårt Land".

Bispeembeter på åremål er ikke fremmed i den lutherske verden, i Tyskland har man slik praksis. Også Metodistkirkens biskop for Norge og Norden forøvrig er valgt på åremål.

Gullaksen ønsker seg et stort aldersmessig spenn i bispekollegiet. - Ved en åremålsordning blir det ikke bare større sjanse for å få yngre bispe kandidater til å si ja - det vil være større sjanse for å rekruttere også mennesker med lang livs- og kirkeerfaring til bispeembeter, mener Gullaksen.

Gult lys for kvinnelige ministranter? Kvinnelige ministranter får snart pavens velsignelse, sier kardinal Ratzinger, prefekten for Troskongregasjonen, ifølge Catholic Herald. Han frykter at hvis det ikke snart kommer en utvikling i spørsmålet, vil de troende ta saken i egne hender. Vatikanet har nedsatt en kommisjon som skal undersøke argumentene for og imot kvinnelige ministranter. Ratzinger håper at dette kan løse problemet, men understreker at kvinners "verdighet i kirken" ikke nødvendigvis betyr at de har de samme funksjoner som menn.

16 Catharina Broomé o.p: Dissidenten som ble kardinal

Bare de som var med i årene før Det 2. Vatikankonsil, kan nok fatte hva dette konsilet virkelig betydde for kirkens liv. Med takknemlighet minnes vi dem som forberedte det og på en måte ledet det. Til dem hørte kardinal *Henri de Lubac SJ* som døde i september i år, 95 år gammel. Hans teologiske verk banet vei for konsilets syn på kirken og dets åpenhet overfor verden.

Gjennombruddet kom i 1938 med det i mellomtiden klassiske verket *Catholicisme*. Bokens store perspektiver gjorde imidlertid Lubac til en mistenkelig person blant de romerske teologer, og da han siden videreførte sine tanker i boken *Surnaturel* (1946), varte det ikke lenge før han ble avsatt fra sin lærestol. Den pavelige encyklika *Humani generis* (1950) ble ansett for å være direkte rettet mot Lubacs teologi. Encyklikaen er forlenget glemmt, mens *Catholicisme* kommer i nye opplag (Lubacs samlede verk omfatter rundt 40 bøker).

Henri de Lubacs "feil" var at han våget å stille spørsmålsteget ved visse teser i den thomistiske teologi, særlig thomismens skarpe skille mellom natur og overnatur. Men det han fremfor alt ville, var å blåse nytt liv i en stivnet teologi, blant annet gjennom å vise til de første århundrers friske kilder. Sammen med Jean Daniélou SJ (som med tiden også ble kardinal) grunnla han serien *Sources chrétiennes*, som nå i femti års tid har gitt ut kristne klassikere i vitenskapelige utgaver.

Nazismen

Samtidens hendelser engasjerte Henri de Lubac sterkt. I bøker og publikasjoner førte han en målbevisst kamp mot nazismen og mot antisemittismen, som var temmlig utbredt i Frankrike. Både åpent og i det stille arbeidet han for jødernes sak.

Han var en nær venn av Teilhard de Chardin, også han jesuitt. Deres tanker stemmer godt overens, selv om Teilhard beskyldes for å være for optimistisk i sitt syn på menneskehetens utvikling. Lubac på sin side ga i et av sine viktigste verk, *Le drame de l'humanisme athée*, uttrykk for de farer som truet menneskeheten. Han viser til de tragiske følger en ateistisk filosofi måtte få for menneskeheten som helhet.

Det er likevel det som lyser i Henri de Lubacs verk som man husker. Selv hører jeg til dem som leste *Catholicisme* både én og to ganger. Som så mange andre, ble jeg grepet av de sterke uttrykk for Guds og Kirkens mysterium og overbevisningen om at frøet til Gudserfaringen finnes i hvert men-

neske. Det finnes en "naturlig" lengsel etter Gud, riktignok av en spesiell art, fordi den er en ufortjent nåde av Guds kjærlighet.

I motsetning til Teilhard (som døde allerede i 1955) fikk Henri de Lubac offentlig oppreisning i sin levetid. Han ble valgt til medlem av den teologiske kommisjon som forberedte konsilet, han deltok i konsilet som ekspert, og han fikk til slutt kardinalstittelen.

"Om et menneske vil finne seg selv, må det søke høyere og lengre bort. Mennesket trenger noe bortenfor seg selv, noe som det aldri helt kan fatte; det trenger dette 'bortenfor', som alltid kommer til å forbli et bortenfor." (Henri de Lubac) (Fra «Katolsk Kyrkotidning») ●

Henri de Lubac - ble avsatt som teologiprofessor, men fikk senere oppreisning.

R.I.P.

Vår kjære medsøster
søster *Placida Pot*
døde den 20. september
i en alder av 86 år.
Den avdøde anbefales
til de troendes forbønn.

St. Franciskus Søstrene

*Men Herrens plan
står fast for evig,
hans hjertes tanker
fra slekt til slekt.
Salig er det folk
som har Herren til sin Gud,
det folk han har valgt
til sin eiendom.*

Salme 33

R.I.P.

Vår kjære medsøster
søster *Jacqueline van
der Eerenbeemt*
døde den 20. september
i en alder av 86 år.
Den avdøde anbefales
til de troendes forbønn.

St. Franciskus Søstrene

Liv Greni: Liturgien lever - og blomstrer

17

En imponerende melodisamling havnet nylig på redaksjonens skrivebord: «Gradualsalmer til Kirkeårets søn- og helligdager, opus 18, av **Helge Hogstad**.» Selv om vi må innrømme at solid kirkemusikalsk fagkunnskap og praktisk organist-erfaring er mangelvare i St. Olav's redaksjon, ble vi straks nysgjerrige: Vi er jo ikke uten interesse for det som skjer i den katolske kirke i Norge! I dette tilfelle på den liturgisk-musikalske fronten. Følgelig gikk undertegnede i gang med å lese/synge/spille seg gjennom en rekke melodier. Hovedinntrykket ble følgende: melodiene er gode å synge, lette å lære også. Faktisk hendte det at jeg ble gående og nynne på en og annen melodi utover dagen. Slikt kan vel tas som et tegn på at en melodi er levedyktig? Og tekstene, ikke minst de mange små bruddstykker fra David-salmer, de fungerte stort sett som ord for dagen!

Antifonene (de korte omkvedene som synges før og etter salmeresitasjonen) er skrevet ut også for firstemmig blandet kor. Men som den erfarne organist-komponist selv sier det i forordet: «Det er vel heller i få tilfeller en har bruk for firstemmig sang, eller har nødvendig mannskap.» Forøvrig presiserer han selv at den enkle, enstemmige sangen kan være like bra. Til korsatsen er også en (valgfri) diskantstemme tilføyet. For - som han selv sier det - «diskantstemmen kan forskjønne gudstjenesten, men det må ikke overdrives».

Ellers gjør Hogstad uttrykkelig oppmerksom på at hans gradualsalmer «er ment som et supplement til de allerede eksisterende, slik at

organist/korleder kan finne noe mer å variere med.» En kan vel regne med at nevnte korleder vil være takknemlig for at «alle salmeresitasjoner er fullstendig skrevet ut, da dette erfaringsmessig letter innøvingen.»

Selvsagt er det komponistens håp at «disse enkle komposisjoner (karakteristikken er hans egen) vil bli prøvet ut i menighetene», blant annet for å få erfaring for «hvordan melodiene fungerer.» Her håper han på kommentarer og tilbakemeldinger.

En søndag i måneden reiser Hogstad fra hjemstedet Koppang i Østerdalen til St. Torfinns kirke i Hamar, for - som han selv sier det - «å spille og plage (?) kirkekoret.» Det var jo ikke meningen at disse bibelske salmene skulle bli skrivebordsmusikk. Og han retter i den

anledning «en stor takk til sangerne i St. Torfinn for sporty innsats.» Han opplyser ellers at uten et stipend fra TONO (Norsk Komponistforenings Internasjonale Musikkbyrå) og den inspirasjon et slikt stipend betyr, ville det neppe vært mulig å gjennomføre et slikt prosjekt som hans gradualsalmer er.

Så langt vi er i stand til å vurdere et arbeid som dette, dreier det seg om godt musikk-håndverk, et stykke solid brukskunst med andre ord. Liturgien er til for å brukes, blant annet synges! Og sannelig ser det ut til at vi er i ferd med å få et rikt musikalsk mangfold i våre små katolske menigheter. Vi har vel alltid visst det: at Kirkens liturgi er en uuttømmelig kilde å øse av. For meg ble denne melodisamlingen en ny påminnelse. ●

Ny giv for katolsk kirkemusikk

«Cantate Domino» heter koret i St. Olav domkirke. Etter å ha slitt med rekrutteringen i et par år, er vi nå inne i en vekstfase. Flere opptredener i St. Olav domkirke og ved flere anledninger i NRK-radio har vist hvor gode vi egentlig er. Flere oppdrag for NRK venter.

Vi trenger stadig nye medlemmer. Spesielt ønsker vi oss herrestemmer. Koret øver hver tirsdag kl. 19.30 i St. Josefs kapell. Vi synger fast ved én høymesse i måneden i St. Olav domkirke og ellers etter anledning og behov.

Repertoaret er liturgisk musikk og kirkelig bruksmusikk fra gregoriansk til Taizé.

Katolsk kirkemusikk i Norge trenger stadig fornyelse. «Cantate Domino» og St. Olav domkirke vil gå foran og vise vei til fornyet og inspirert gudsyndyrkelse i lovsangens tegn.

Du må ikke være katolikk for å være med, du må heller ikke være en profesjonell sanger - men du bør kunne se når notene går opp og ned!

Er du interessert, så ta kontakt med domorganist Olav Rune Ekeland Bastrup på telefon 02 - 55 00 81 eller etter høymessen i St. Olav.
Velkommen til flerkulturelt fellesskap i lovsangens tegn.

Gledelig for Caritas Norge

- I september fikk vi et gledelig budskap, skriver Bernt Gulbrandsen, generalsekretær i Caritas i siste "Caritas Info". - Caritas får rammeavtale med NORAD fra januar 1992 gjeldende for fem år. Det årlige beløpet fastsettes på bakgrunn av søknader som leveres NORAD 1. november hvert år. For 1992 regner vi med at det blir på om lag 10 millioner kroner i tillegg til nødhjelpsprosjektene.

- Det betyr mye for en bistandsorganisa-

sjon å få egen rammeavtale med NORAD. Først og fremst innebærer det at organisasjonen har full tillit, og at dens administrasjon, arbeidsform og prosjektarbeid vurderes som bra. Ved rammeavtaler velger NORAD å konsentrere seg mer om organisasjonens strategier og måten den arbeider på, enn detaljbeskrivelse av det enkelte prosjekt, skriver Gulbrandsen. Som også noterer at om lag hver tiende katolske husstand i Norge støtter opp om Caritas gjennom innsendte bidrag, men at

organisasjonen trenger økt oppslutning for å dekke de henholdsvis 20 og 10 prosent av omkostningene ved bistands- og nødhjelpsprosjekter som organisasjonen selv må stille før det offentlige skyter inn de resterende 80 - 90 prosent.

- Støtten vi mottar fra katolikkene i Norge, femdobles på denne måten, en krone blir til fem. Vi trenger jevnlig, gjerne månedlige bidrag, beløpet behøver ikke være stort, skriver Gulbrandsen, som takker dagens trofaste givere for tilliten.

18

LESERBREV

Fordommer og fakta

Knut Ruyter anmelder i St. Olav nr. 7 en bog af Vera Føllesdal: Homofili - fordommer og fakta.

I sin anmeldelse forekommer det mig, at Ruyter er et offer for fordomme, idet han betrakter Kirkens mening-er på dette område som fordomme (selv om Guds ord er grunnlag for dem), og det som visse folk - nogle videnskabsmænd, mange homoseksuelle og en del «moderne» - mener, som fakta. Men det er svært at se, hvorfor Vera Føllesdal og hendes «sandhedsvidner» skulle have mer ret end Kirken.

Kirkens syn på homoseksualitet bygger først og fremst på, at mennesket - i hh. til Skabelsesberetningen - er skabt i Guds billede som mand og kvinde; mennesket er altså som mand og kvinde i Guds billede, og det skal leve sin Gudbilledlighet i sit liv som mand og kvinde. Det vil også og grundlæggende sige, at hvis det har kald til at leve sit kønsliv, så skal det leves i ægteskab mellem en mand og en kvinde; andre muligheder gives ikke, for det er, hvad Gud har ment med skabningen. Dette syn understreges af en del andre skriftsteder og naturligvis af Kirkens lære.

Hvorfor finder Ruyter det for rigtigt at angribe en stor gruppe af mennesker, nemlig katolske præster og ordensfolk, fordi han vil forsvare en anden gruppe, nemlig de homoseksuelle, som mener, de skal leve som homoseksuelle? Og hvad i alverden er det for et utryk fra psykoanalysens overdrev: «Det er nærliggende å mistenke den store modstanden mot og undertrykkelsen av enhver løpende diskusjon om homofil praksis for å gjenspeile det hierarkiske mannsforbunds redsel for å møte seg selv i døren»!?

Med vennlig hilsen
Erik Guldager, Danmark.

Brev fra Nederland

Et brev fra Nederland. Ikke av noen spesiell grunn, bare fordi jeg, mens jeg leste St. Olav, fikk lyst til å fortelle hvordan det er å være katolikk i Nederland, nærmere bestemt i Groningen, byen nord i Nederland der jeg bor.

I en viss forstand befinner katolikkerne her i Nord-Nederland seg i en lignende situasjon som sine trosfeller i Norge. Også her utgjør de et mindretall. Den største delen av befolkningen i Nord-Nederland er protestantisk. Bare omtrent sju prosent er katolske. Syd i Nederland er det akkurat motsatt, der er katolikkene i flertall, og antallet protestanter er lite.

For Groningen, en by på omtrent 150.000 innbyggere, gjelder det samme som for resten av det nordlige bispedømmet, det bor få katolikker der, men likevel så mange at det har vært nødvendig å danne fire menigheter. Hver menighet har sin egen kirke, og har også navn etter denne kirken. Således heter kirken i den menigheten som jeg hører hjemme i Salvatorkirken, og menigheten altså Salvatormenigheten.

Til Salvatormenigheten hører noen tusen menighetsmedlemmer. Langt fra alle av dem er praktiserende, eller aktive. Noen går regelmessig til messe, andre av og til, og andre igjen møter bare opp på de viktigste høytidsdagene.

I menigheten blir mye gjort av frivillige. En gruppe mennesker sørger for blomstene i kirken, og en annen holder kirken ren. En gruppe forbereder visse liturgiske tjenester, og en annen redigerer menighetsbladet. Andre igjen sørger for at dette bladet, som kommer ut en gang i måneden, havner i postkassen til menighetsmedlemmene. Til sammen er det sikkert femten slike arbeidsgrupper.

Uten de frivillige ville det ikke være mulig å opprettholde livet i menigheten. Det gjelder for Salvatormenighe-

ten, men også for andre menigheter i Nederland. Prestene har det travelt med gudstjenestene, med barnedåp, vielser og begravelser. De har det desto travlere ettersom det egentlig ikke er nok prester. Som følge av dette har de ofte - eller sammen med en diakon eller en ikke-viet medarbeider - alene ansvaret for en stor menighet, eller for to eller flere mindre menigheter.

Mangelen på prester er et problem, og det er da også å håpe at det kommer forandringer, og at flere unge får lyst til å velge dette yrket. Personlig er jeg av den oppfatning at det må gjøres mer reklame for det. Det er et yrke som har mange gode sider.

Men samme hva som hender - så mange prester kommer det nok aldri at det ikke lenger blir nødvendig med frivillige. Til det er det for mye arbeid å gjøre. Det ville forøvrig heller ikke vært bra, for erfaringen viser at folk blir mer berørt av kirken når de på den ene eller den annen måte er aktive, enten det nå er som kirketjener, som rengjøringshjelp, som ministrant eller som noe annet.

Og med dette gir jeg meg for denne gangen. Jeg vil gjerne senere en gang fortelle om andre sider ved kirkelivet her.

Vennlige hilsener
Gryt Anne Piebenga

Et av livets mysterier: kroppen vår!
«Det som slår meg mest, er at det hele er så fint,» sa professor Peter Kierulf i et radioprogram, «Kroppens teater, et av livets mysterier», nylig. «Mange av de mekanismene vi bruker for å greie oss, er så ufattelige at vi burde ha et veldig ydmykt forhold til det hele. Det som kanskje skremmer meg, er at man av og til er så kategorisk, så påståelig: man tror visst at det man har skjønt, er sannheten, og

den sannheten eksisterer alltid! Mens realiteten er at jo mer du jobber med et fenomen, desto mer ydmyk blir du, desto mer ærbødig for kompleksiteten og for - ja, for underet!

Vi ville jo aldri kunne konstruere noe lignende. Hvis vi skulle prøve å lage en imitasjon, ville vi komme til kort nærmest momentant. - En bil går i 30 år, men da har du skiftet ut alt mulig, mens vi går i 70 år, og vi har stort sett det samme hjerte.»

Amnesti for militærmekterne?

33 katolske biskoper i USA har appellert til president Bush om amnesti for de 2.500 amerikanske soldatene som søkte om militærnekt-status i forbindelse med Golfkrigen.

Tidsskriftet «Link, nettverk for globalt fellesskap.»

Katolske og protestantiske biskoper i historisk møte

Den nordiske bispekonferanse har holdt sitt sedvanlige høstmøte - men denne gangen fikk møtet en historisk dimensjon, skriver *Katolsk Kyrkotidning*. For første gang var Nordens katolske biskoper og to lutherske biskoper fra hvert av landene samlet til felles samtaler. Møtet fant sted i Sigtuna i dagene 19.-20. september, og det var erkebiskopen av Uppsala, Bertil Werkström, som hadde innbudt til møtet.

Hovedpostene på programmet var en vurdering av pavebesøket i 1989 samt spørsmålet om en biskops oppdrag og oppgaver generelt og i dagens Europa spesielt. På pressekonferansen etter møtet var det Bir-

gitta-jubileet og spørsmål om felles nattverd som stod i sentrum. Biskop Brandenburg av Stockholm gjorde det klart at den katolske kirkes nattverdsregler ikke er så begrenset som folk vanligvis tror - ikke-katolikker kan, ved visse anledninger, tillates å gå til kommunion. Han understreket imidlertid at eukaristien er det sentrale uttrykk for kirkenes vesen, og at den økumeniske dialog bør gå mer inn for å utdype kirkesynet.

- Reglene for sakramentsforvaltningen har å gjøre med kirke- og embedssynet, og uten regler risikerer man at sakramentene forflates. Det er hele den universelle kirkes ansvar, og ikke noe som vi i Norden kan råde over på egenhånd, sa biskop Brandenburg.

Kanskje kan vi i Norden likevel være pådrivere i saken? Biskop Brandenburg fortalte at paven had-

de sagt til ham: Nå er det dere som skal gå videre.

Biskop Brandenburg understreket forøvrig at når paven, i anledning av Birgitta-jubileet, har innbudt til den første økumeniske gudstjeneste i Peterskirken, er det ikke for å bli anerkjent som pave, men for å vise at han vil være en bror.

- Et meget positivt møte preget av stor åpenhet og en uformell atmosfære, sier biskop Gerhard Schwenzer om Sigtunamøtet til St. Olav. Han er svært fornøyd med dette første kontaktmøtet, selv om «vi ennå ikke kan vise til konkrete resultater av våre samtaler. Men et sentralt punkt på dagsordenen i Sigtuna var hva vi, Nordens lutherske og katolske biskoper, i fremtiden kan gjøre i fellesskap. Vi vil holde kontakten, neste møte blir antagelig om to år.»

Paven og Brasil

Pavens gjestet nylig Brasil. Hvilket inntrykk sitter man igjen med etter dette hans tredje besøk i det som tradisjonelt kalles verdens største katolske land, og der fundamentalistiske sekter er i voldsom fremmarsj? «Blant annet at interessen var mindre enn ved tidligere besøk,» noterer Francis McDonagh fra sin post i Rio de Janeiro i en artikkel i *The Tablet*; han er tilknyttet Catholic Institute for International Relations som har sitt sete i London. Pavens klare tale om behovet for en landreform, om det uverdige at landet er delt i to - et rikt og velutviklet Brasil for de få rike og et lutfattig Brasil for alle de andre - er så riktig, så riktig. Også oppfordring til regjeringen om å opptre moralsk er høyst påkrevet: Pre-

sident Collors navn er knyttet til flere skandaler enn hans forgjengers, som langtfra var elsket.

Men paven svekker sitt budskap når han stadig understreker at kirkens folk ikke skal bedrive politikk, men forkynne Guds rike. Paven er en klar talsmann for sosial rettferdighet, men han tenker i den forbindelse først og fremst på «hjertenes omvendelse», ikke på direkte politisk engasjement; han frykter folkelige bevegelser som ikke står under biskopenes kontroll, skriver McDonagh. Å beordre prester, ordensfolk og kateketer om å holde seg unna slike folkelige bevegelser - basismenighetene hører inn under dem, støtten fra mange prester til landarbeidere som slår seg ned på jord som ligger brakk og er kjøpt som investeringsobjekt av søkkrike landeiere, er en annen - er å

nekte de svakeste deler av det brasilianske samfunn tilgang til det politiske system.

McDoagh kommer også med litt høyttenkning om pavebesøkenes 'stil. «Av denne blanding av statsbesøk, sosialt evenement og pastoralbesøk trer et bilde frem i media som har mye til felles med fundamentalistenes 'televangelisering', et bilde som både i form og innhold synes å underbygge inntrykket av en kirke kledd i prakt og alliert med makten.» Eller for å si det med den brasilianske biskopen Dom Pedro Casaldáliga: «Kirken forspiller ofte sin sjanse til å gi et vitnesbyrd mer preget av enkelhet, av fattigdom, av mer nærhet til folket. All prakt kommer lett i veien for et klarere evangelisk vitnesbyrd.»

St. Olav gratulerer
frater **Jan Petter Langva o.p.**
som avla sine evige løfter
i St.Dominikus kirke i Oslo
lørdag 26. oktober.

Pavens anliggende for bønnens apostolat i november:

At respekt og vern om naturen må bli en hjertesak for alle.

20 Bekjennelse til en usikker visshet

Heidi Tufts bok «Møte med døden midt i livet», omtalt av Nils-Petter Enstad

«Hva ville du gjøre dersom du visste at du bare hadde en dag igjen å leve?» er nærmest et standard-spørsmål i diverse equeter og selvportretter som kjendiser av større eller mindre format innbys til å delta i. Svarene kan variere fra from svada til flåsete svada, men er sjelden slik at en leser vil kunne ta det helt på alvor. Kanskje er kunnskapen om vår mangel på kunnskap om døden for tung å bære til at man tar den helt på alvor? Enkelte tvinges til å gjøre det. Psykolog Heidi Tuft er en av disse.

Heidi Tuft er 44 år gammel og skulle således stå «midt i livet». Imidlertid vet hun med en stor grad av sannsynlighet at hun knapt kommer til å bli en gammel dame som ser generasjonene i annet og tredje ledd vokse opp etter seg. Livet er i stedet en kamp for å kunne være sammen med det ene barnet hun har så lenge som mulig. Heidi Tuft har vært operert for kreft én gang, men sykdommen vendte tilbake, og denne gangen kan den ikke opereres. I tillegg lider hun av en meget smertefull leddsykdom som bryter kroppen ned.

I boka «Møte med døden midt i livet» forteller hun om hvordan det er å leve med slike sykdommer og med kunnskapen om dem. Det er blitt en personlig bok som på en sterk måte forteller om hvor sterkt livet henger ved oss, og hvor sterkt vi henger ved livet. Inntrykkene blir enda sterkere ved at Heidi Tuft set-

ter navn på følelser vi selv kanskje ville forsøkt å undertrykke i en liknende situasjon: Dette vil jeg søren meg ikke finne meg i!

Heidi Tuft har spart oss for en solskinnshistorie av typen «livet ble mer meningsfullt da jeg fikk vite at jeg skulle dø», og for resignasjon og fatalistisk akseptering av skjebnen. I stedet har hun maktet å skrive noe meningsfullt om det meningsløse.

Heidi Tuft
MØTE MED DØDEN MIDT I
LIVET

Aschehoug
124 sider

- En gang trodde jeg at jeg kunne rekke ut mine hender og ta kjærlig imot døden når den kommer. Det kan jeg ikke mer. Jeg står midt i livet og ser på døden som noe meningsløst. Jeg er omgitt av kjærlighet og engasjement. Jeg har knyttet bånd og fått ansvar. Det er nå jeg lever. Det er nå jeg ikke ønsker å dø (-) Jeg ser ikke på døden som farlig eller smertefull. Det er tanken på separasjonen fra livet som gjør vondt. De fleste dør bevisstløse. Så det er ikke slik at vi klarer plutselig opp, tar farvel og sier noe klokt til våre medmennesker. Slik er døden bare på film. Det kloke og varme må vi si her og nå, mens vi ennå har evnen - og noen som lytter.

Heidi Tuft i et intervju i
Aftenposten.

Biskoper skifter beite

To av Spanias mest kjente progressive og frittalende biskoper trekker seg fra sine stillinger, men fortsetter sin preste-tjeneste på annet vis, melder *The Tablet*. Den ene er den 61-årige biskop Ramón Buxarrais Ventura av Malaga som heretter blir kapellan for eldre og funksjonshemmede i en av de spanske enklaver i Nord-Afrika. «Å være biskop av Malaga er en umenneskelig oppgave på grunn av arbeidsbyrden,» sier han - sviktende helse ligger bak nedtrappingen. Han er kjent for sin innsats for sosial rettferdighet og har vært på kanten både med kirkelige og verdslige autoriteter; han pådrog seg Vatikanets vrede da han kritiserte den pavelige nuntius' uttalelser om presteutdannelsen.

Allerede i 1983 skrev biskop Buxarrais at han ville gå av før den offisielle pensjonsalder, 75 år. Det satte biskopen av Palencia, Nicolas Castellanos Franco, på lignende tanker; han meldte sin avgang omtrent samtidig med Buxarrais og drar til Bolivia som misjonær: Folk i Palencia har bombardert bispegården med henvendelser for å få ham til å bli. Han mener ingen over 60 år bør utnevnes til biskop, og at de i høyden bør sitte i sin stilling i 12-13 år. «Etter den tid begynner rutinen å ta over, og før man får snudd seg, er man pleietrengende i stedet å være den som tjener andre.»

Bare frigjøringssteologien svarer til evangeliets krav og folks behov i Latin-Amerika, hevder Castellano, som synes pave Johannes Paul II er «virkelig modig» i sosiale spørsmål, men «for konservativ» i interne kirkelige saker. De to biskopene sier det er en tilfeldighet at de trekker seg samtidig. Men det ryktes at ytterligere to biskoper kan komme til å trekke seg fordi de føler seg stadig mer isolert innen bispekonferansen der de konservative står sterkt. ●

Fordømmer krigen mot Kroatia

De jugoslaviske biskoper fordømmer i en uttalelse "krigsforbrytelsene" i Kroatia og slår til lyd for "å løse konflikten ad demokratisk vei". De krever respekt for retten til selvbestemmelse, for etniske minoriteter og landegrenser. De rapporterer om store skader også på kirkelig eiendom og ber den katolske kirke verden over om forbønn og støtte. Ikke alle de jugoslaviske biskoper var tilstede da uttalelsen ble vedtatt - krigen hindret mange fra å delta i bispekonferansens møte.

THE TABLET

«Finner du frem i din bibel?»

heter et lite hefte som p. Hans Vossenaar ofm har skrevet. Heftet gir nyttig informasjon om de forskjellige skriftene i Bibelen, om oppbygningen, stilarter osv. Heftet kan kjøpes/bestilles i St. Hallvard kirke, Enerhaugata 4, 0651 Oslo 6, tlf. (02) 67 23 83. (kr. 25,-).

Media og informasjon øverst på dagsordenen

Media-arbeid og informasjon står øverst på dagsordenen for Pastoralrådet i Oslo Katolske Bispedømme (PRO) etter at rådet vedtok arbeidsprogram for perioden høsten -91/ høsten -93 under sitt møte på Mariaholm 26.-27. oktober.

Det betyr ikke at andre hovedposter på programmet - barne- og ungdomsarbeid, økonomi og administrasjon sentralt og i menighetene, innvandrerspørsmål og nybrottsarbeid - blir liggende urørt, men at media er hastesak både på grunn av uavklarte stillinger og fordi det lenge har vært satset lite fra sentralt hold på dette viktige området. Det heter i arbeidsprogrammet at det "ganske snart må bli tatt avgjørelser av vidtrekkende betydning angående St.Olav Forlag (organisasjonsform, bemanning, utgivelsespolitikk), St.Olav Bokhandel (organisasjonsform, driftspolitik), publikasjonene St.Olav og Broen (form og innhold, gjensidig tilpasning, bemanning), eventuell ansettelse av en informasjonskonsulent (for Oslo Katolske Bispedømme eller for den katolske kirke i Norge, evt. kombinert med andre mediaoppgaver). Rådet samt det nyvalgte arbeidsutvalget har tydeligvis en heller innfløkt kabal å løse.

I 1993 er det 150 år siden det igjen ble tillatt å være katolikk i Norge etter reformasjonen. Det var enighet i PRO om at dette bør markeres både sentralt, på bispedømmeplan og i de enkelte menigheter, ikke minst det siste. Både historiske aspekter og perspektivene fremover bør være med i en slik markering, stikkordene "katolsk identitet", "åndelig fornyelse" og "grasrot-engasjement" samt

"økumenikk" er sentrale. Det første initiativ fra PROs side blir opprettelsen av en komité der krefter fra alle tre stift bør trekkes inn.

Man besluttet at PROs arbeidsutvalg ikke lenger skal arrangere det tradisjonelle Vår møte for menighetene på Mariaholm, men det var et klart ønske at Vår møtet - det ene av de to åpne, riksdekkende møter den katolske kirke har i vårt land - bør fortsette i en eller annen form, evt. arrangert av andre, henlagt til andre deler av landet eller ligende. Man etterlyste fora der katolske innvandrergupper kan få en slags innføring i "katolsk kirke på norsk", og der nordmenn og innvandrere kan finne sammen med tanke på bedre integrering. Det er et tankekors at PRO kun representerer rundt en tredjedel av det katolske Norge idet ingen av de store innvandrerguppene fra 70- og 80-tallet er direkte representert i rådet. Også sett fra mediasiden er disse nye innvandrerguppene en stor utfordring. En kommisjon eller et forum for kirkemusikk ble også etterlyst på PRO-møtet.

Et synlig resultat av PROs arbeid hittil er den nyansatte kansellist (administrasjonssjef) i Oslo Katolske Bispedømme (OKB), Ulrik Sverdrup-Thygeson. Det vil bli interessant å se hvordan trekanten biskop/kansellist/pastoralråd kommer til å fungere, sa Knut Eggen, gjenvalgt PRO-formann, og understreket at det er viktig at ingen av partene fatter en impulsiv beslutning uten forutgående konsultasjoner i trekanten. Og Helmut Krane, observatør fra Tromsø stift, minnet om at det faktum at ca. 90% av landets katolikker bor i Sør-Norge, gir PRO og OKB et spesielt ansvar - ikke minst et ansvar for ikke å glemme de øvrige 10 prosent.

Variert sakliste for Nordens biskoper

Birgittasøstrene i Djursholm ved Stockholm var vertskap for Den nordiske bispekonferanses høstmøte som ble innledet med en studiedag ved dr. Anton Rauscher S.J. om emnene "100 år katolsk sosiallære" og "Fra kapitalisme til en rettferdig økonomisk orden". En annen viktig sak var utarbeidelsen av et felles hyrdebrev om prestekall i vår tid. Brevet, som offentliggjøres i midten av november, ønsker å gi unge mennesker mot til å svare på Guds kall til preste- og ordensliv.

Bispekonferansens internasjonale samarbeid er viktig, og som vanlig ble det lagt frem rapporter fra møter og annen kontakt. Videre ble årsregnskapet for 1990 for Nordisk katolsk utviklingshjelp godkjent. I alt ble nærmere 10 millioner NKR stilt til rådighet for prosjekter i utviklingsland, summen inkluderer store statlige tilskudd. I den sammenheng ble en betenkning fra Sentralkomiteén for tyske katolikker om en nyorientering av deres utviklingshjelp drøftet inngående.

Man diskuterte også utviklingen av sjelesorg for innvandrere - som forbedelse til et arbeidsmøte i Det pavelige råd for migrasjonsspørsmål. Retten til etnisk sjelesorg og hensynet til den nasjonale og kulturelle identitet synes å være et like viktig pastoralt anliggende som integrasjon i den lokale menighet, som igjen er særdeles viktig for 2. og 3. generasjons innvandrere. Manuskriptet til 6. bind i den nordiske katekeseserien for barn ble godkjent og vil bli trykket så snart den er tilpasset forholdene i de enkelte land.

Bispekonferansen vårmøte 1992 kombineres med dens "ad limina"-besøk hos paven. ●

TRENGER DU TRYKSAKER?

Kontakt

SATS + PASTE A/S

Prof. Birkelandsv. 24 c, 1081 Oslo 10
Tlf.: (02) 30 04 16 - 30 84 53

MALERMESTER
utfører allslags måler- og tapetserarbeider

GEORG FOERSTER

Tlf.: 15 54 26/15 56 06

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen
Tlf. (03) 83 42 80

22 Liturgisk kalender

NOVEMBER

11. Mandag. Martin av Tours, biskop.
Visd 1,1-7; Luk 17,1-6;
12. Tirsdag. Josafat, biskop og martyr.
Visd 2,23-3, 9; Luk 17,7-10
13. Onsdag.
Visd 6,1-11; Luk 17,11-19
14. Torsdag.
Visd 7,22-8, 1; Luk 17,20-25
15. Fredag. Albert den Store,
biskop og kirkelærer.
Visd 13,1-9; Luk 17,26-37
16. Lørdag. Margrete av Skottland el.
Gjertrud, jomfru.
Visd 18,14-16. 19,6-9; Luk 18,1-8
17. 33. SØNDAG i kirkeåret.
Dan 12,1-3; Hebr 10,11-14, 18;
Mark 13,24-32
18. Mandag. Vigselfest for Peters og
Paulus' basilikaer i Roma.
1 Mak 1,10-15. 41-43. 54-57. 62-64;
Luk 18,35-43
19. Tirsdag.
2 Mak 6,18-31; Luk 19,1-10
20. Onsdag. 2 Mak 7,1. 20-31;
Luk 19,11-28
21. Torsdag. Marias fremstilling i templet.
1 Mak 2,11-29; Luk 19,41-44
22. Fredag. Cecilia, jomfru og martyr.
1 Mak 4,36-37. 52-29; Luk 19,45-48
23. Lørdag. Clemens 1, pave og martyr.
1 Mak 6,1-13; Luk 20,27-40
24. 34. SØNDAG i kirkeåret.
FESTEN FOR KRISTUS KONGE,
Dan 7,13-14; Åp 1,5-8;
Joh 18,33-37
25. Mandag.
Dan 1,1-6. 8-20; Luk 21,1-4
26. Tirsdag.
Dan 2,31-45; Luk 21,5-11
27. Onsdag.
Dan 5,1-6. 13-14. 16-17. 23-28;
Luk 21,12-19
28. Torsdag.
Dan 6,12-28; Luk 21,20-28
29. Fredag. Dan 7,2-14; Luk 21,29-33
30. Lørdag. Andreas, apostel.
Rom 10,9-18; Matt 4,18-22
(Norske tidebønner uke 1)

DESEMBER

1. FØRSTE SØNDAG I ADVENT.
Jer 33,14-16; 1 Tess 3,12-4, 2;
Luk 21,25-28. 34-36
2. Mandag.
Jes 2,1-5; Matt 8,5-11
3. Tirsdag. Frans Xavier, prest.
Jes 11,1-10; Luk 10,21-24
4. Onsdag. Johannes av Damaskus,
prest og kirkelærer.
Jes 25,6-10; Matt 15,29-37
5. Torsdag.
Jes 26,1-6; Matt 7,21. 24-27
6. Fredag. Nikolas, biskop.
Jes 29,17-24; Matt 9,27-31
7. Lørdag. MARIAS UPLETTEDE
UNNFANGELSE.
1 Mos 3,9-15. 20; Ef 1,3-6. 11-12;
Luk 1,26-38
8. ANNEN SØNDAG I ADVENT.
Bar 5,1-9; Fil 1,4-6. 8-11;
Luk 3,1-6
9. Mandag.
Jes 35,1-10; Luk 5,17-26
10. Tirsdag.
Jes 40,1-11; Matt 18,12-14
11. Onsdag. Damasus I, pave.
Jes 40,25-31; Matt 11,28-30
12. Torsdag. Johanna Fransiska
av Chantal, nonne.
Jes 41,13-20; Matt 11,11-15
13. Fredag. Lucia, jomfru og martyr.
Jes 48,17-19; Matt 11,16-19
14. Lørdag. Johannes av korset,
prest og kirkelærer.
Sir 48,1-4. 9-11; Matt 17,10-13
15. TREDJE SØNDAG I ADVENT.
Sef 3,14-18; Fil 4,4-7; Luk 3,10-18

Pater **Per Bjørn Halvorsen** har
publisert en liten bok:

«**Den katolske kirke i Norge -
Verdenskirken i miniatyr.**»

Den koster kr. 20,- og er å få
kjøpt hos Dominikanerne,
Neuberggaten 15, 0367 Oslo,
telefon 02-43 07 71.

Appell fra kroatisk publisister

“Kroatia er Europa, og vi ønsker å leve som andre frie folkeslag i Europa. Støtt politikere som vil hjelpe oss!” heter det i en appell, datert 15. oktober, fra sekretæren i Det kroatisk katolske publisistforbund til katolske kolleger.

“Det handler om en krig som tydeligvis har folkemord og opprettelsen av et kommunistisk Stor-Serbia som mål,” heter det i oppropet. Hvor mange som hittil har mistet livet i konflikten, er vanskelig å vite, fordi mord og massaker finner sted i de okkuperte områdene. Størsteparten av ofrene er sivile; også ungarene, tsjekkere, slovakere, jøder og andre som i århundrer har levd fredelig side om side i dette området, er blant dem som myrdes; også serbere som ikke ser krig som en løsning på problemene, blir forfulgt og henrettet, heter det i oppropet. Som viser til store materielle ødeleggelser og megen menneskelig lidelse og nød. Det forteller også om angrep på journalister og mediefolk og bevisst ødeleggelse av fjernsyns- og radiostasjoner: “Hittil er 11 kroatisk journalister drept og rundt 20 skadet, mange til dels alvorlig. Samtidig bedriver mediene i Beograd en propagandakrig uten like, sprer løgner og ondsinnede rykter. Derfor er vi desto mer takknemlig for de utenlandske journalister som holder ut her og rapporterer videre det de ser og opplever. . . Det som trengs for å få slutt på denne meningsløse lidelse og ødeleggelse, der så mange blir drept eller lider bare fordi de har stilt seg på demokratiets og frihetens side, er internasjonal anerkjennelse av Kroatia og Slovenia samt at Sikkerhetsrådet sjaltes inn,” heter det i appellen.

Neste nummer utgis 13. desember. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt

Faste medarbeidere:

Mette Andrésen o.p.

Hanne Berentzen

Liv Greni

Albert Raulin o.p.

Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo 1

Redaksjon: Tlf. (02) 20 72 48

Ekspedisjon: Tlf. (02) 20 72 26

Årsabonnement (Norge): kr. 195,—

Øvrige europeiske land: kr. 220,—

Andre verdensdeler: kr. 230,—

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14, 0177 Oslo

Telefon: (02) 20 72 48

**ST. OLAV
ER JULEBUTIKKEN!**

ÅRETS BØKER

KRYBBEFIGURER
STALLER

RØKELSE
RØKELSESKAR

PLATER
KASSETTER - CD
julemusikk fra hele verden

IKONER
KUNSTKALENDERE
KUNSTKORT

OG BYENS PENESTE
JULEKORT MED
KRISTNE MOTIVER

Utvidet åpningstid:

18.11.– 6.12. 9–17

09.12.–23.12. 9–18

Lørdager 9–15

Jul - Nyttårsaftnen 9–12

Vi sender over hele landet.

Fax: (02) 36 02 63

Årets pavelige encyklikaer på svensk og dansk

Människans välfärd. Katolsk sosiallära 100 år, heter den svenske utgaven av pavens nyeste encyklika, **Centesimus annus**, som ble offentliggjort på vårparten i år. Det er **Katolska Bokförlaget** som er prisverdig raskt på banen med en oversettelse - **Frans Holin S. J.** har forsynt teksten med en innledning og annen lesehjelp.

Også den danske **Kateketcentralen** presenterer i høst årets pavelige encyklikaer i oversettelse - både **Centesimus annus** og **Redemptoris missio** (om misjon i dagens verden) foreligger nå.

Bestilles gjennom

St. Olav Bokhandel

CARITAS | NORGE

DEN KATOLSKE KIRKES HJELPEORGANISASJON

Fagerborggaten 17, 0360 Oslo 3, Tlf.: (02) 69 30 15/60 43 51

Gavekonti:

Postgiro: 0814 5 00 40 64 – Bank: 7041.05.13976

A / S NORSKE SHELL

Leverandør av oljeprodukter til de fleste katolske institusjoner.

BESTILLING (02) 66 59 00 – SERVICE (02) 66 58 60 – 66 58 61

Blikk
på tiden

Lenin på lager - lærer vi aldri?

Fra Berlin 30. oktober:

Dom er avsagt: Lenin skal på lager. Lenin er ikke bevaringsverdige. Lenin er ikke historisk minnesmerke. Han skal vekk. Vekk fra Berlin.

“Keine Gewalt!” (ingen vold) var ett av slagordene under demonstrasjonene i Øst-Berlin høsten 1989. Michail Gorbatsjovs besøk ga øst-tyskerne mot til å gå ut i gatene og kreve sin rett. De klarte det, de gjorde det uten vold.

“Keine Gewalt!” hadde demonstrantene malt over brystet på den digre Leninstatuen i Friedrichshain i Berlin. Miljøvernere og naboer kjempet for å beholde den gamle der han troner mellom sosialistiske høyblokker.

De klarte det ikke. I går avsa retten sin dom: Lenin skal vekk. Han får ingen beskyttelse av loven om minnesmerker. Så snart de gamle DDR-delstatene har feiret sin nye fridag til minne om reformasjonen, og katolikkene har feiret Allehelgensdag, skal

Lenin vekk. For 400.000 kroner. På lager. Før toårsdagen for Murens fall den 9. november. Før 53-årsdagen for Krystallnatten. Før 73-årsdagen for proklamasjonen av Republikken 9. november.

Før denne historiske dagen skal Lenin vekk. Den store statuen i Berlin er blitt et symbol for tyskeres forhold til historien. Hva gjør vi med historien: Raserer vi de ubehagelige minnene fra fortiden, eller vedstår vi oss dem?

Vi kristne begynner hver messe med å bekjenne våre synder. Lærer vi av det å vedstå oss vår egen historie, eller lar vi ritualene være ritualer og fortsetter å fortrenge skyggesidene i dagliglivet?

I Berlin diskuterer man nå seriøst et forslag om å rive republikkpalasset som kummunistene bygget til sitt folkekammer, og i stedet bygge opp igjen det gamle slottet som Walther Ulbricht lot sprengte i stykker i 1950. Republikkpalasset er forgiftet av asbest. Flere og flere ønsker seg nå det gedigne Hohenzollernslottet tilbake igjen.

Det er ikke bare nynazisters og høyre-radikales angrep på asylsøkere og fremmede som gir ubehagelige minner til 30-årene. Brummunddal finnes alle steder. Men vil alle steder stille opp og stille vende ryggen til, slik brummunddølene gjorde?

Berlin blir prøvesteinen på så mye i Europas fremtid, Hvordan

klarer de fra øst og de fra vest å leve sammen i samme by? Fortsetter de tendenser vi har sett de første to årene - en nykolonialisme fra vesttysk side mot østtyskerne? Eller klarer østtyskerne å rette ryggen samtidig som de tilpasser seg vestlig kapitalisme? Klarer de å hevde sin egen rett - og vil de bli hørt?

I disse dager samles ministre fra hele Europa i Riksdagen i Berlin for å diskutere hva vi skal gjøre med illegale innvandrere. Det er bare litt over 100 år siden en annen Berlinerkonferanse. Den gang med Europas konger og keisere. De delte Afrika mellom seg. Den norsk-svenske og den danske kongen var også med. Blant annet ble de enige om regulering av slavehandelen.

En av dem som nå skal få fart på det tidligere Øst-Tyskland, kalte seg en moderne slavehandler. Han selger bare mennesker, i betydningen arbeidskraft. Maskinene i øst er knapt noe verdt, bare menneskene. Og de koster ennå bare 60 prosent av de i vest.

Og hva gjør vi? Vil ikke vi også ha billig kaffe, selv om det fører til at kaffelandene synker enda dypere ned i gjeld og avhengighet av oss rike?

Lenin skal på lager. Kanskje er det ikke så mye å gråte over. Men hva hjelper det å sette opp en Coca-Cola-reklame i stedet?

Kristins søster